

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ

maharṣi vēdavyāsapraṇītaṃ śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ saptamaḥ skandhaḥ ॥

This document has been prepared by
Sunder Kidāmbi
with the blessings of
śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan
His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

viṣayasūcī

1	<i>prathamō'dhyāyaḥ</i>	2
2	<i>dvitīyō'dhyāyaḥ</i>	8
3	<i>tr̥tīyō'dhyāyaḥ</i>	16
4	<i>caturthō'dhyāyaḥ</i>	21
5	<i>pañcamō'dhyāyaḥ</i>	27
6	<i>ṣaṣṭhō'dhyāyaḥ</i>	34
7	<i>saptamō'dhyāyaḥ</i>	39
8	<i>aṣṭamō'dhyāyaḥ</i>	46
9	<i>navamō'dhyāyaḥ</i>	56
10	<i>daśamō'dhyāyaḥ</i>	65
11	<i>ēkādaśō'dhyāyaḥ</i>	74
12	<i>dvādaśō'dhyāyaḥ</i>	78
13	<i>trayōdaśō'dhyāyaḥ</i>	82
14	<i>caturdaśō'dhyāyaḥ</i>	87
15	<i>pañcadaśō'dhyāyaḥ</i>	92

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ saptamaskandhē prathamō'dhyāyaḥ ॥

rājōvāca

*samaḥ priyaḥ suhrḍbrahman bhūtānāṃ bhagavān svayam |
indrasyārthē kathaṃ daityānavadhīdviṣamō yathā ॥ 1 ॥*

1

*na hyasyārthaḥ suragaṇaiḥ sākṣānniḥśrēyasātmanaḥ |
naivāsurebhyō vidvēṣō nōdvēgaścāguṇasya hi ॥ 2 ॥*

2

*iti naḥ sumahābhāga nārāyaṇaguṇān prati |
saṃśayaḥ sumahāñjātastadbhavāṃśchēttumarhati ॥ 3 ॥*

3

śrīśuka uvāca

*sādhu prṣṭaṃ mahārāja harēscaritamadbhutam |
yad bhāgavatamāhātmyaṃ bhagavadbhaktivardhanam ॥ 4 ॥*

4

*gīyatē paramaṃ puṇyamṛṣibhirnāradādibhiḥ |
natvā kṛṣṇāya munayē kathayiṣyē harēḥ kathām ॥ 5 ॥*

5

*nirguṇō'pi hyajō'vyaktō bhagavān prakṛtēḥ paraḥ |
svamāyāguṇamāviśya bādhyabādhakatām gataḥ ॥ 6 ॥*

6

*sattvaṃ rajastama iti prakṛtērnātmanō guṇāḥ |
na tēṣāṃ yugapadrājan hrāsa ullāsa ēva vā ॥ 7 ॥*

7

jayakālē tu sattvasya dēvarṣiṇ rajasō'surān tamasō yakṣarakṣāṃsi tatkālānugunō'bhajat 8	8
jyōtirādirivābhāti saṅghātānna vivicyatē vidantyātmānamātmasthaṃ mathitvā kavayō'ntataḥ 9	9
yadā sisṛkṣuḥ pura ātmanaḥ parō rajaḥ sṛjatyēṣa pṛthak svamāyayā sattvaṃ vicitrāsu riraṃsurīśvaraḥ śayiṣyamāṇastama īrayatyasau 10	10
kālaṃ carantaṃ sṛjatīśa āśrayaṃ pradhānapumbhyāṃ naradēva satyakṛt ya ēṣa rājannapi kāla īsitā sattvaṃ surānīkamivaidhayatyataḥ tatpratyanīkānasurān surapriyō rajastamaskān pramiṇōtyuruśravāḥ 11	11
atraivōdāhṛtaḥ pūrvamitihāsaḥ surarṣiṇā prītyā mahākratau rājan pṛcchatē'jātaśatravē 12	12
dṛṣṭvā mahādbhutaṃ rājā rājasūyē mahākratau vāsudēvē bhagavati sāyujyaṃ cēdibhūbhujāḥ 13	13
tatrāsīnaṃ surarṣiṃ rājā pāṇḍusutaḥ kratau papraccha vismitamanā munīnāṃ śṛṇvatāmidam 14	14
yudhiṣṭhira uvāca ahō atyadbhutaṃ hyētaddurlabhaikāntināmapi vāsudēvē parē tattvē prāptiścaidyasya vidviṣaḥ 15	15

<i>ētadvēditumicchāmaḥ sarva ēva vayaṃ munē </i> <i>bhagavannindayā vēnō dvijaistamasi pātitaḥ 16 </i>	16
<i>damaghōṣasutaḥ pāpa ārabhya kalabhāṣaṇāt </i> <i>sampratyaamarṣī gōvindē dantavaktraśca durmatih 17 </i>	17
<i>śapatōrasakṛdviṣṇuṃ yadbrahma paramavyayam </i> <i>śvitrō na jātō jihvāyāṃ nāndhaṃ viviśatustamaḥ 18 </i>	18
<i>kathaṃ tasmin bhagavati duravagrāhadhāmani </i> <i>paśyatāṃ sarvalōkānāṃ layamīyaturañjasā 19 </i>	19
<i>ētaḥ bhrāmyati mē buddhirdīpārciriva vāyunā </i> <i>brūhyētaḍbhadraṭṭamaṃ bhagavāṃstatra kāraṇam 20 </i>	20
<i>śrīśuka uvāca</i> <i>rājñastadvaca ākarṇya nārado bhagavānṛṣiḥ </i> <i>tuṣṭaḥ prāha tamābhāṣya śṛṇvatyāstatsadaḥ kathāḥ 21 </i>	21
<i>nārada uvāca</i> <i>nindanastavasatkāranyakkārārthaṃ kalēvaram </i> <i>pradhānaparayō rājannavivēkēna kalpitam 22 </i>	22
<i>hiṃsā tadabhimānēna daṇḍapāruṣyayōryathā </i> <i>vaiṣamyamiha bhūtānāṃ mamāhamiti pārthiva 23 </i>	23
<i>yannibaddhō'bhimānō'yaṃ tadvadhātprāṇināṃ vadhah </i> <i>tathā na yasya kaivalyāḍabhimānō'khilātmanaḥ </i> <i>parasya damakarturhi hiṃsā kēnāsyā kalpyatē 24 </i>	24

<i>tasmādvairānubandhēna nirvairēṇa bhayēna vā </i>	
<i>snēhātkāmēna vā yuñjyāt kathañcinnēkṣatē prthak 25 </i>	25
<i>yathā vairānubandhēna martyastanmayatāmiyāt </i>	
<i>na tathā bhaktiyōgēna iti mē niścītā matiḥ 26 </i>	26
<i>kīṭaḥ pēśaskṛtā ruddhaḥ kuḍyāyāṃ tamanusmaran </i>	
<i>saṃrambhabhayayōgēna vindatē tatsarūpatām 27 </i>	27
<i>ēvaṃ kṛṣṇē bhagavati māyāmanuja īśvarē </i>	
<i>vairēṇa pūtapāpmānastamāpuranucintayā 28 </i>	28
<i>kāmād dvēṣādbhayātsnēhādyathā bhaktyēśvarē manaḥ </i>	
<i>āvēśya tadaghaṃ hitvā bahavastadgatiṃ gatāḥ 29 </i>	29
<i>gōpyaḥ kāmādbhayātkāmsō dvēṣāccaidyādayō nṛpāḥ </i>	
<i>sambandhād vṛṣṇayaḥ snēhādyūyaṃ bhaktyā vayaṃ vibhō 30 </i>	30
<i>katamō'pi na vēnaḥ syātpañcānāṃ puruṣaṃ prati </i>	
<i>tasmāt kēnāpyupāyēna manaḥ kṛṣṇē nivēśayēt 31 </i>	31
<i>mātrṣvasēyō vaścaidyō dantavaktraśca pāṇḍava </i>	
<i>pārṣadapravarau viṣṇōrvipraśāpātpadāccyutau 32 </i>	32
<i>yudhiṣṭhira uvāca</i>	
<i>kīdrśaḥ kasya vā śāpō haridāsābhimarśanaḥ </i>	
<i>aśraddhēya ivābhāti harērēkāntināṃ bhavaḥ 33 </i>	33
<i>dēhēndriyāsuhīnānāṃ vaikuṇṭhapuravāsinām </i>	
<i>dēhasambandhasambaddhamētadākhyātumarhasi 34 </i>	34

nārada uvāca

ēkadā brahmaṇaḥ putrā viṣṇōrlōkaṃ yadṛcchayā |
sanandanādayō jagmuścarantō bhuvanatrāyam || 35 ||

35

pañcaśaḍḍhāyanārbhābhāḥ pūrvēṣāmapī pūrvajāḥ |
digvāsasaḥ śīsūn matvā dvāḥsthau tān pratyāṣēdhatām || 36 ||

36

aśapan kupitā ēvaṃ yuvāṃ vāsaṃ na cārhatāḥ |
rajastamōbhyāṃ rahitē pādamūlē madhudviṣaḥ |
pāpiṣṭhāmāsurīm yōniṃ bālīsau yātamāśvataḥ || 37 ||

37

ēvaṃ śaptau svabhavanāt patantau taiḥ kṛpālubhiḥ |
prōktau punarjanmabhirvāṃ tribhirlōkāya kalpatām || 38 ||

38

jajñātē tau ditēḥ putrau daityadānavavanditau |
hiraṇyakaśīpurjyēṣṭhō hiraṇyākṣō'nujastataḥ || 39 ||

39

hatō hiraṇyakaśīpurhariṇā siṃharūpiṇā |
hiraṇyākṣō dharōddhārē bibhratā saukaram vapuḥ || 40 ||

40

hiraṇyakaśīpuḥ putraṃ prahlādaṃ kēśavapriyam |
jighāṃsurakarōnnānā yātanā mṛtyuhētavē || 41 ||

41

sarvabhūtātmabhūtaṃ taṃ praśāntaṃ samadarśanam |
bhagavattējasā sprṣṭaṃ nāśaknōddhantumudyamaiḥ || 42 ||

42

tatastau rākṣasau jātau kēśinyāṃ viśravaḥsutau |
rāvaṇaḥ kumbhakarṇaśca sarvalōkōpatāpanau || 43 ||

43

tatrāpi rāghavō bhūtvā nyahanacchāpamuktayē |
rāmavīryaṃ śrōṣyasi tvaṃ mārkaṇḍēyamukhāt prabhō || 44 ||

44

tāvēva kṣatriyau jātau mātṛṣvasrātmajau tava |
adhunā śāpanirmuktau kṛṣṇacakrahatāṃhasau || 45 || 45

vairānubandhatīvrēṇa dhyānēnācyutasātmatām |
nītau punarharēḥ pārśvaṃ jagmaturviṣṇupārṣadau || 46 || 46

yudhiṣṭhira uvāca
vidvēṣō dayitē putrē kathamāsīnmahātmani |
brūhi mē bhagavanyēna prahlādasyācyutātmatā || 47 || 47

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
saptamaskandhē prahlādacaritōpakramē prathamō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ saptamaskandhē dvitīyō'dhyāyaḥ ॥

nārada uvāca

bhrātaryēvaṃ vinihatē hariṇā krōḍamūrtinā |

hiranyakaśipū rājan paryatapyadruṣā śucā || 1 ||

48

āha cēdaṃ ruṣā ghūrṇaḥ

sandaṣṭadaśanacchadaḥ |

kōpōjjvaladbhyāṃ cakṣurbhyāṃ

nirīkṣaṇ dhūmramambaram || 2 ||

49

karāladaṃṣṭrōgradṛṣṭyā duṣprēkṣyabhrukuṭīmukhaḥ |

śūlamudyamya sadasi dānavānidamabravīt || 3 ||

50

bhō bhō dānavadaitēyā dvimūrdhaṃstryakṣa śambara |

śatabāhō hayagrīva namucē pāka ilvala || 4 ||

51

vipracittē mama vacaḥ pulōman śakunādayaḥ |

śṛṇutānantaram sarvē kriyatāmāśu mā ciram || 5 ||

52

sapatnairghātitaḥ kṣudrairbhrātā mē dayitaḥ suhṛt |

pārṣṇigrāhēṇa hariṇā samēnāpyupadhāvanaiḥ || 6 ||

53

<i>tasya tyaktasvabhāvasya ghr̥ṇērmāyāvanaukaṣaḥ </i> <i>bhajantaṃ bhajamānasya bālasyēvāsthirātmanaḥ 7 </i>	54
<i>macchūlabhinnaḡrīvasya bhūriṇā rudhirēṇa vai </i> <i>rudhirapriyaṃ tarpayiṣyē bhrātaraṃ mē gatavyathaḥ 8 </i>	55
<i>tasmin kūṭē'hitē naṣṭē kṛttamūlē vanaspatau </i> <i>viṭapā iva śuṣyanti viṣṇuprāṇā divaukaṣaḥ 9 </i>	56
<i>tāvadyāta bhuvam yūyam viprakṣatrasamēdhitām </i> <i>sūdayadhvam tapōyajñasvādhyāyavratadāninaḥ 10 </i>	57
<i>viṣṇurdvijakriyāmūlō yajñō dharmamayaḥ pumān </i> <i>dēvarṣipitr̥bhūtānāṃ dharmasya ca parāyaṇam 11 </i>	58
<i>yatra yatra dvijā gāvō vēdā varṇāśramāḥ kriyāḥ </i> <i>taṃ taṃ janapadaṃ yāta sandīpayata vṛścata 12 </i>	59
<i>iti tē bharṭṛnirdēśamādāya śīrasā'dṛtāḥ </i> <i>tathā prajānāṃ kadanaṃ vidadhuḥ kadanapriyāḥ 13 </i>	60
<i>puragrāmavrajōdyānakṣētrārāmāśramākarān </i> <i>khēṭakharvaṭaghōṣāṃśca dadahuḥ pattanāni ca 14 </i>	61
<i>kēcitkhanitrairbibhiduḥ sētuḡrākāragōḡpurān </i> <i>ājīvyāṃścicchidurvṛkṣān kēcitparaśupāṇayaḥ </i> <i>prādahañ śaraṇānyanyē prajānāṃ jvalitōlmukaiḥ 15 </i>	62
<i>ēvaṃ viprakṛtē lōkē daityēndrānucarairmuhuh </i> <i>divaṃ dēvāḥ parityajya bhuvi cēruralakṣitāḥ 16 </i>	63

<i>hiranyaśāṣipurbhrātuḥ samparētasya duḥkhitaḥ kṛtvā kaṭōdakādīni bhrātrputrānasāntvayat 17 </i>	64
<i>śakuniṃ śambaram dhr̥ṣṭam bhūtasantāpanam vṛkam kālanābham mahānābham hariśmaśrumathōtkacam 18 </i>	65
<i>tanmātaram ruṣābhānum ditiṃ ca jananiṃ girā ślakṣṇayā dēśakālajña idamāha janēśvara 19 </i>	66
<i>hiranyaśāṣipuruvāca ambāmba hē vadhūḥ putrā vīram mārhattha śōcitum ripōrabhimukhē ślāghyaḥ sūrāṇām vadha īpsitaḥ 20 </i>	67
<i>bhūtānāmiha saṃvāsaḥ prapāyāmiva suvratē daivēnaikatra nītānāmunnītānām svakarmabhiḥ 21 </i>	68
<i>nitya ātmāvyayaḥ śuddhaḥ sarvagaḥ sarvavitparaḥ dhattē'sāvātmanō liṅgaṃ māyayā viśṛjanguṇān 22 </i>	69
<i>yathāmbhasā pracalatā taravō'pi calā iva cakṣuṣā bhrāmyamāṇēna dṛśyatē calatīva bhūḥ 23 </i>	70
<i>ēvaṃ guṇairbhrāmyamāṇē manasyavikalaḥ pumān yāti tatsāmyatām bhadre hyaliṅgō liṅgavāniva 24 </i>	71
<i>ēṣa ātmaviparyāsō hyaliṅgē liṅgabhāvanā ēṣa priyāpriyaiṛyōgō viyōgaḥ karmasaṃsṛtiḥ 25 </i>	72
<i>sambhavaśca vināśaśca śōkaśca vividhaḥ smṛtaḥ avivēkaśca cintā ca vivēkāsmṛtirēva ca 26 </i>	73

atrāpyudāharantīmamitihāsaṃ purātanam yamasya prētabandhūnāṃ saṃvādaṃ taṃ nibōdhata 27	74
uśīnarēṣvabhūdrājā suyajña iti viśrutaḥ sapatnairnihatō yuddhē jñātayastamupāsata 28	75
viśīrṇaratnakavacaṃ vibhraṣṭābharaṇasrajam śaranirbhinnahṛdayaṃ śayānamasṛgāvilam 29	76
prakīrṇakēśaṃ dhvastākṣaṃ rabhasā daṣṭadacchadam rajaḥkuṇṭhamukhāmbhōjaṃ chinnāyudhabhujam mṛdhē 30	77
uśīnarēndraṃ vidhinā tathā kṛtaṃ patiṃ mahiṣyaḥ prasamīkṣya duḥkhitāḥ hatāḥ sma nāthēti karairurō bhṛśaṃ ghnantyō muhustatpadayōrupāpatan 31	78
rudatya uccairdayitāṅghripaṅkajaṃ siñcantya asraiḥ kucakuṅkumāruṇaiḥ visrastakēśābharaṇāḥ śucaṃ nṛṇāṃ sṛjantya ākrandanayā vilēpirē 32	79
ahō vidhātrākaruṇēna naḥ prabhō bhavān praṇītō dṛgagōcarāṃ daśām uśīnarāṇāmasi vṛttidaḥ purā kṛtō'dhunā yēna śucāṃ vivardhanaḥ 33	80
tvayā kṛtajñēna vayaṃ mahīpatē kathaṃ vinā syāma suhṛttamēna tē	

tatrānuyānaṃ tava vīra pādayōḥ

śuśrūṣatīnāṃ diśa yatra yāsyasi || 34 ||

81

ēvaṃ vilapatīnāṃ vai parigrhya mṛtaṃ patim |

anicchatīnāṃ nirhāramarkō'staṃ sannyavartata || 35 ||

82

tatra ha prētabandhūnāmāśrutya paridēvitam |

āha tān bālakō bhūtvā yamaḥ svayamupāgataḥ || 36 ||

83

yama uvāca

ahō amīśāṃ vayasādhikānāṃ

vipāśyatāṃ lōkavidhiṃ vimōhaḥ |

yatrāgatastatra gataṃ manuṣyaṃ

svayaṃ sadharmā api śōcantyapārtham || 37 ||

84

ahō vayaṃ dhanyatamā yadatra

tyaktāḥ pitṛbhyāṃ na vicintayāmaḥ |

abhakṣyamāṇā abalā vṛkāḍibhiḥ

sa rakṣitā rakṣati yō hi garbhē || 38 ||

85

ya icchayēśaḥ sṛjatīdamavyayō

ya ēva rakṣatyavalumpatē ca yaḥ |

tasyābalāḥ krīḍanamāhurīśitu -

ścarācaram nigrhasaṅgrahē prabhuḥ || 39 ||

86

pathi cyutaṃ tiṣṭhati diṣṭarakṣitaṃ

grhē sthitaṃ tadvihataṃ vinaśyati |

jīvatyanāthō'pi tadīkṣitō vanē

grhē'pi guptō'sya hatō na jīvati || 40 ||

87

bhūtāni taistairnijayōnikarmabhi -

rbhavanti kālē na bhavanti sarvaśaḥ |

na tatra hātmā prakṛtāvapi sthita -

stasyā guṇairanyatamō nibadhyatē || 41 ||

88

idaṃ śarīraṃ puruṣasya mōhajaṃ

yathā pṛthagbhautikamīyatē gr̥ham |

yathaudakaiḥ pārthivataijasairjanaḥ

kālēna jātō vikṛtō vinaśyati || 42 ||

89

yathānalō dāruṣu bhinna īyatē

yathānilō dēhagataḥ pṛthak sthitaḥ |

yathā nabhaḥ sarvagataṃ na sajjatē

tathā pumān sarvaguṇāśrayaḥ paraḥ || 43 ||

90

suyajñō nanvayaṃ śētē mūḍhā yamanuśōcatha |

yaḥ śrōtā yō'nuvaktēha sa na dṛśyēta karhicit || 44 ||

91

na śrōtā nānuvaktāyaṃ mukhyō'pyatra mahānasuḥ |

yastvihēndriyavānātmā sa cānyaḥ prāṇadēhayōḥ || 45 ||

92

bhūtēndriyamanōliṅgān dēhānuccāvacān vibhuḥ |

bhajatyutsṛjati hyanyastaccāpi svēna tējasā || 46 ||

93

yāvalliṅgānvitō hyātmā tāvat karma nibandhanam |

tatō viparyayaḥ klēśō māyāyōgō'nuvartatē || 47 ||

94

vitathābhinivēśō'yaṃ yad guṇēṣvarthadṛgvacaḥ |

yathā manōrathaḥ svapnaḥ sarvamaīndriyakaṃ mṛṣā || 48 ||

95

<i>atha nityamanityaṃ vā nēha śōcanti tadvidaḥ </i> <i>nānyathā śakyatē kartuṃ svabhāvaḥ śōcatāmiti 49 </i>	96
<i>lubdhakō vipinē kaścitpakṣiṇāṃ nirmītō'ntakaḥ </i> <i>vitatya jālaṃ vidadhē tatra tatra pralōbhayan 50 </i>	97
<i>kuliṅgamithunaṃ tatra vicaratsamadṛśyata </i> <i>tayōḥ kuliṅgī sahasā lubdhakēna pralōbhitā 51 </i>	98
<i>sāsajjata śicastantyāṃ mahiṣī kālayantritā </i> <i>kuliṅgastāṃ tathā'pannāṃ nirīkṣya bhṛśaduḥkhitaḥ </i> <i>snēhādakalpaḥ kṛpaṇaḥ kṛpaṇāṃ paryadēvayat 52 </i>	99
<i>ahō akaruṇō dēvaḥ striyā'karuṇayā vibhuḥ </i> <i>kṛpaṇaṃ mānuśōcantyā dīnaya kim kariṣyati 53 </i>	100
<i>kāmaṃ nayatu mām dēvaḥ kimardhēnātmanō hi mē </i> <i>dīnēna jīvatā duḥkhamanēna vidhurāyuṣā 54 </i>	101
<i>kathaṃ tvajātapakṣāṃstān mātṛhīnān bibharmyahaṃ </i> <i>mandabhāgyāḥ pratīkṣantē nīdē mē mātaraṃ prajāḥ 55 </i>	102
<i>ēvaṃ kuliṅgaṃ vilapantamārāt</i> <i>priyāviyōgāturamaśrukaṇṭham </i> <i>sa ēva taṃ śākunikaḥ śarēṇa</i> <i>vivyādha kālaprahitō vilīnaḥ 56 </i>	103
<i>ēvaṃ yūyamapaśyantya ātmāpāyamabuddhayaḥ </i> <i>nainaṃ prāpsyatha śōcantyāḥ patiṃ varṣaśatairapi 57 </i>	104

hiranyaśipuvāca

bāla evaṃ pravadati sarvē vismitacētaḥ |

jñātayō mēnirē sarvamanityamayathōtthitam || 58 ||

105

yama ētadupākhyāya tatraivāntaradhīyata |

jñātayō'pi suyajñasya cakruryatsāmparāyikam || 59 ||

106

tataḥ śōcata mā yūyaṃ paraṃ cātmānamēva ca |

ka ātmā kaḥ parō vātra svīyaḥ pārakya ēva vā |

svaparābhinivēśēna vinājñānēna dēhinām || 60 ||

107

śrīnārada uvāca

iti daityapatērvākyam ditirākarṇya sasnuṣā |

putraśōkam kṣaṇāttyaktvā tattvē cittamadhārayat || 61 ||

108

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
saptamaskandhē ditiśōkāpanayanaṃ nāma dvitīyō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ saptamaskandhē tṛtīyō'dhyāyaḥ ॥

nārada uvāca

hiraṇyakaśipū rājannajēyamajarāmaram |

ātmānamapratidvandvamēkarājaṃ vyadhitsata || 1 ||

109

sa tēpē mandaradrōṇyāṃ tapaḥ paramadāruṇam |

ūrdhvaabhurnabhōdrṣṭiḥ pādāṅguṣṭhāśritāvaniḥ || 2 ||

110

jaṭādīdhitibhī rējē saṃvartārka ivāṃśubhiḥ |

tasmīṃstapastapyamānē dēvāḥ sthānāni bhējirē || 3 ||

111

tasya mūrdhnaḥ samudbhūtaḥ sadhūmō'gnistapōmayāḥ |

tiryagūrdhvamadhōlōkānatapadviṣvagīritaḥ || 4 ||

112

cukṣubhurnadyudanvantaḥ sadvīpādriścacāla bhūḥ |

nipētūḥ sagrahāstārā jajvaluśca diśō daśa || 5 ||

113

tēna taptā divaṃ tyaktvā brahmalōkaṃ yayuḥ surāḥ |

dhātrē vijñāpayāmāsurdēvadēva jagatpatē || 6 ||

114

daityēndratapasā taptā divi sthātuṃ na śaknumaḥ |

tasya cōpaśamaṃ bhūman vidhēhi yadi manyasē |

lōkā na yāvannaṅkṣyanti balihārāstavābhibhūḥ || 7 ||

115

<i>tasyāyaṃ kila saṅkalpāscaratō duścaram tapah </i> <i>śrūyatām kiṃ na viditastavāthāpi nivēditaḥ 8 </i>	116
<i>sṛṣṭvā carācaramidaṃ tapōyōgasamādhinā </i> <i>adhyāstē sarvadhiṣṇyēbhyaḥ paramēṣṭhī nijāsanam 9 </i>	117
<i>tadahaṃ vardhamānēna tapōyōgasamādhinā </i> <i>kālātmanōśca nityatvātsādhayiṣyē tathā'tmanaḥ 10 </i>	118
<i>anyathēdaṃ vidhāsyē'hamayathāpūrvamōjasā </i> <i>kimanyaiḥ kālanirdhūtaiḥ kalpāntē vaiṣṇavādibhiḥ 11 </i>	119
<i>iti śuśrūma nirbandhaṃ tapah paramamāsthitaḥ </i> <i>vidhatsvānantaram yuktaṃ svayaṃ tribhuvanēśvara 12 </i>	120
<i>tavāsanam dvijagavāṃ pāramēṣṭhyaṃ jagatpatē </i> <i>bhavāya śrēyasē bhūtyai kṣēmāya vijayāya ca 13 </i>	121
<i>iti vijñāpitō dēvairbhagavānātmabhūrnṛpa </i> <i>parītō bhṛgudakṣādyairyaṃ daityēśvarāśramam 14 </i>	122
<i>na dadarśa praticchannaṃ valmīkatṛṇakīcakaiḥ </i> <i>pipīlikābhirācīrṇamēdastvaṃmāṃsaśōṇitam 15 </i>	123
<i>tapantaṃ tapasā lōkān yathābhrāpihitaṃ ravim </i> <i>vilakṣya vismitaḥ prāha prahasan haṃsavāhanaḥ 16 </i>	124
<i>brahmōvāca</i> <i>uttiṣṭhōttiṣṭha bhadraṃ tē tapaḥsiddhō'si kāśyapa </i> <i>varadō'hamanuprāptō vriyatāmīpsitō varaḥ 17 </i>	125

<i>adrākṣamahamētattē hr̥tsāraṃ mahadadbhutam </i>	
<i>daṃśabhakṣitadēhasya prāṇā hyasthiṣu śēratē 18 </i>	126
<i>naitatpūrvarṣayaścakrurna kariṣyanti cāparē </i>	
<i>niramburdhārayētpṛāṇān kō vai divyasamāḥ śatam 19 </i>	127
<i>vyavasāyēna tē'nēna duṣkarēṇa manasvinām </i>	
<i>tapōniṣṭhēna bhavatā jitō'haṃ ditinandana 20 </i>	128
<i>tatasta āśiṣaḥ sarvā dadāmyasurapuṅgava </i>	
<i>martyasya tē amartyasya darśanam nāphalaṃ mama 21 </i>	129
<i>nārada uvāca</i>	
<i>ityuktvā'dibhavō dēvō bhakṣitāṅgaṃ pipīlikaiḥ </i>	
<i>kamaṇḍalujalēnaukṣaddivyēnāmōgharādhasā 22 </i>	130
<i>sa tatkācakavalmīkāt saha ōjōbalānvitaḥ </i>	
<i>sarvāvayavasampannō vajrasaṃhananō yuvā </i>	
<i>utthitastaptahēmābhō vibhāvasurivaidhasaḥ 23 </i>	131
<i>sa nirīkṣyāmbarē dēvaṃ haṃsavāhamavasthitam </i>	
<i>nanāma śīrasā bhūmau taddarśanamahōtsavaḥ 24 </i>	132
<i>utthāya prāñjaliḥ prahva īkṣamāṇō dṛśā vibhum </i>	
<i>harṣāśrupulakōdbhēdō girā gadgadayāgrṇāt 25 </i>	133
<i>hiranyaśāśipuruvāca</i>	
<i>kalpāntē kālasṛṣṭēna yō'ndhēna tamasā'vṛtam </i>	
<i>abhivyanag jagadidaṃ svayañjyōtiḥ svarōciṣā 26 </i>	134

ātmanā trivṛtā cēdaṃ sṛjatyavati lumpati |
 rajaḥsattvatamōdhāmnē parāya mahatē namaḥ || 27 || 135

nama ādyāya bījāya jñānavijñānamūrtayē |
 prāṇēndriyamanōbuddhivikārairvyaktimīyuṣē || 28 || 136

tvamīśiṣē jagatastasthuṣāśca
 prāṇēna mukhyēna patiḥ prajānām |
 cittasya cittērmana -indriyāṇām
 patirmahān bhūtaguṇāśayēśaḥ || 29 || 137

tvam saptatantūn vitanōṣi tanvā
 trayyā cāturhōtrakavidyayā ca |
 tvamēka ātmā'tmavatāmanādi -
 ranantapāraḥ kavirantarātmā || 30 || 138

tvamēva kālō'nimiṣō janānā -
 māyurlavādyāvayavaiḥ kṣiṇōṣi |
 kūṭastha ātmā paramēṣṭhyajō mahāṃ -
 stvam jīvalōkasya ca jīva ātmā || 31 || 139

tvattaḥ paraṃ nāparamapyanēja -
 dējacca kiñcid vyatiriktamasti |
 vidyāḥ kalāstē tanavaśca sarvā
 hiraṇyagarbhō'si bṛhattṛipṛṣṭhaḥ || 32 || 140

vyaktaṃ vibhō sthūlamidaṃ śarīraṃ
 yēnēndriyaprāṇamanōguṇāmstvam |
 bhuṅkṣē sthitō dhāmani pāramēṣṭhya
 avyakta ātmā puruṣaḥ purāṇaḥ || 33 || 141

anantāvyaktarūpēṇa yēnēdamakhilaṃ tatam |
cidacicchaktiyuktāya tasmai bhagavatē namaḥ || 34 || 142

yadi dāsyasyabhimatān varānmē varadōttama |
bhūtēbhyastvadvisṛṣṭēbhyō mṛtyurmā bhūnmama prabhō || 35 || 143

nāntarbahirdivā naktamanyasmādapi cāyudhaiḥ |
na bhūmau nāmbare mṛtyurna narairna mṛgairapi || 36 || 144

vyasubhirvāsumadbhīrvā surāsuramahōragaiḥ |
apratidvandvatāṃ yuddhē aikapatyaṃ ca dēhinām || 37 || 145

sarvēśāṃ lōkapālānāṃ mahimānaṃ yathā'tmanaḥ |
tapōyōgaprabhāvāṇāṃ yanna riṣyati karhicit || 38 || 146

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
saptamaskandhē hiranyakaśīpōrvarayācanaṃ nāma tṛtīyō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ saptamaskandhē caturthō'dhyāyaḥ ॥

nārada uvāca

ēvaṃ vṛtaḥ śatadhṛtirhiranyaśipōratha |

prādāttattapasā prītō varāṃstasya sudurlabhān || 1 ||

147

brahmōvāca

tātēmē durlabhāḥ puṃsāṃ yān vṛṇīṣē varān mama |

tathāpi vitarāmyaṅga varān yadapi durlabhān || 2 ||

148

tatō jagāma bhagavānamōghānugrahō vibhuḥ |

pūjitō'suravaryēṇa stūyamānaḥ prajāśvaraiḥ || 3 ||

149

ēvaṃ labdhavarō daityō bibhraddhēmamayaṃ vapuḥ |

bhagavatyakarōd dvēṣaṃ bhrāturvadhamanusmaran || 4 ||

150

sa vijitya diśaḥ sarvā lōkāṃśca trīn mahāsurāḥ |

dēvāsuramanuṣyēndrān gandharvagaruḍōragān || 5 ||

151

siddhacāraṇavidyādhṛānṛṣīn pitṛpatīn manūn |

yakṣarakṣaḥpiśācēsān prētabhūtapatīnatha || 6 ||

152

sarvasattvapatīñjitvā vaśamānīya viśvajit |

jahāra lōkapālānāṃ sthānāni saha tējasā || 7 ||

153

dēvōdyānaśrīyā juṣṭamadhyāstē sma triviṣṭapam |
mahēndrabhavanam sākṣānnirmitam viśvakarmaṇā |
trailōkyalakṣmyāyatanamadhyuvāsākhilarddhimat || 8 || 154

yatra vidrumasōpānā mahāmāarakatā bhuvah |
yatra sphāṭikakuḍyāni vaidūryastambhapaṅktayaḥ || 9 || 155

yatra citravitānāni padmarāgāsanāni ca |
payahphēnanibhāḥ śayyā muktādāmaparicchadāḥ || 10 || 156

kūjadbhirnūpurairdēvyah śabdayantya itastataḥ |
ratnasthalīṣu paśyanti sudatīḥ sundaram mukham || 11 || 157

tasminmahēndrabhavanē mahābalō
mahāmanā nirjītalōka ēkarāṭ |
rēmē'bhivandyānghriyugaḥ surādibhiḥ
pratāpitairūrjitacaṇḍaśāsanaḥ || 12 || 158

tamaṅga mattam madhunōrugandhinā
vivṛttatāmrākṣamaśēṣadhiṣṇyapāḥ |
upāsatōpāyanapāṇibhirvinā
tribhistapōyōgabalaujasām padam || 13 || 159

jagurmahēndrāsanamōjasā sthitam
viśvāvasustumbururasmadādayaḥ |
gandharvasiddhā ṛṣayō'stuvanmuhu -
rvidyādharā apsarasaśca pāṇḍava || 14 || 160

sa ēva varṇāśramibhiḥ kratubhirbhūridakṣīnaiḥ |
ijyamānō havirbhāgānagrahīt svēna tējasā || 15 || 161

<i>akṛṣṭapacyā tasyāsīt saptadvīpavatī mahī </i>	
<i>tathā kāmādughā dyaustu nānāścaryapadaṃ nabhaḥ 16 </i>	162
<i>ratnākarāśca ratnaughāṃstatpatnyaścōhurūrmibhiḥ </i>	
<i>kṣārasīdhughṛtakṣaudradadhikṣīrāmṛtōdakāḥ 17 </i>	163
<i>śailā drōṇībhirākrīḍaṃ sarvartuṣu guṇān drumāḥ </i>	
<i>dadhāra lōkapālānāmēka ēva pṛthagguṇān 18 </i>	164
<i>sa itthaṃ nirjitakakubēkarāḍ viṣayān priyān </i>	
<i>yathōpajōṣaṃ bhuñjānō nātrpyadajitēndriyaḥ 19 </i>	165
<i>ēvamaīśvaryamattasya dr̥ptasyōcchāstravartinaḥ </i>	
<i>kālō mahān vyatīyāya brahmaśāpamupēyuṣaḥ 20 </i>	166
<i>tasyōgradāṇḍasaṃvignāḥ sarvē lōkāḥ sapālakāḥ </i>	
<i>anyatrālabdhaśaraṇāḥ śaraṇaṃ yayuracyutam 21 </i>	167
<i>tasyai namō'stu kāṣṭhāyai yatrātmā harirīśvaraḥ </i>	
<i>yadgatvā na nivartantē śāntāḥ sannyāsinō'malāḥ 22 </i>	168
<i>iti tē saṃyatātmānaḥ samāhitadhiyō'malāḥ </i>	
<i>upatasthurhr̥ṣīkēśaṃ vinidrā vāyubhōjanāḥ 23 </i>	169
<i>tēṣāmāvirabhūdvāṇī arūpā mēghaniḥsvanā </i>	
<i>sannādayantī kakubhaḥ sādḥūnāmabhayaṅkarī 24 </i>	170
<i>mā bhaiṣṭa vibudhaśrēṣṭhāḥ sarvēśāṃ bhadramastu vaḥ </i>	
<i>maddarśanaṃ hi bhūtānāṃ sarvaśrēyōpapattayē 25 </i>	171
<i>jñātamētasya daurātmyaṃ daitēyāpasadasya ca </i>	
<i>tasya śāntiṃ kariṣyāmi kālaṃ tāvatpratīkṣata 26 </i>	172

yadā dēvēṣu vēdēṣu gōṣu viprēṣu sādhuṣu dharmē mayi ca vidvēṣaḥ sa vā āśu vinaśyati 27	173
nirvairāya praśāntāya svasutāya mahātmanē prahlādāya yadā druhyēddhaniṣyē'pi varōrjitam 28	174
nārada uvāca ityuktā lōkaguruṇā taṃ praṇamya divaukaṣaḥ nyavartanta gatōdvēgā mēnirē cāsuram hatam 29	175
tasya daityapatēḥ putrāscatvāraḥ paramādbhutāḥ prahlādō'bhūnmahāṃstēṣāṃ guṇairmahadupāsakaḥ 30	176
brahmaṇyaḥ śīlasampannaḥ satyasandhō jitēndriyaḥ ātmavatsarvabhūtānāmēkaḥ priyasuhr̥ttamaḥ 31	177
dāsavatsannatāryāṅghriḥ pitṛvaddīnavatsalaḥ bhrātr̥vatsadr̥ṣē snigdhō guruṣvīśvarabhāvanaḥ vidyārtharūpajanmāḍhyō mānastambhavivarjitaḥ 32	178
nōdvignacittō vyasanēṣu niḥspṛhaḥ śrutēṣu dr̥ṣṭēṣu guṇēṣvavastudṛk dāntēndriyaprāṇaśarīradhīḥ sadā praśāntakāmō rahitāsurō'suraḥ 33	179
yasminmahadguṇā rājan gr̥hyantē kavibhirmuhuh na tē'dhunāpidhīyantē yathā bhagavatiśvarē 34	180
yaṃ sādhuḡāthāsadasī ripavō'pi surā nṛpa pratimānaṃ prakurvanti kimutānyē bhavādr̥śāḥ 35	181

<i>guṇairalamasaṅkhyēyairmāhātmyaṃ tasya sūcyatē </i> <i>vāsudēvē bhagavati yasya naisargikī ratih 36 </i>	182
<i>nyastakrīḍanakō bālō jaḍavattanmanastayā </i> <i>kr̥ṣṇagrahagṛhītātmā na vēda jagadīdṛśam 37 </i>	183
<i>āsīnaḥ paryaṭannaśnan śayānaḥ prapiban bruvan </i> <i>nānusandhatta ētāni gōvindaparirambhitaḥ 38 </i>	184
<i>kvacidrudati vaikuṇṭhacintāśabalacētaṇaḥ </i> <i>kvaciddhasati taccintāhlāda udgāyati kvacit 39 </i>	185
<i>nadati kvacidutkaṇṭhō vilajjō nṛtyati kvacit </i> <i>kvacittadbhāvanāyuktastanmayō'nucakāra ha 40 </i>	186
<i>kvacidutpulakastūṣṇīmāstē saṃsparśanirvṛtaḥ </i> <i>aspandapraṇayānandasalilāmīlitēkṣaṇaḥ 41 </i>	187
<i>sa uttamaślōkapadāravindayō -</i> <i>rniṣēvayākiñcanasaṅgalabdhayā </i> <i>tanvan parāṃ nirvṛtimātmanō muhu -</i> <i>rduḥsaṅgadīnānyamanaḥśamaṃ vyadhāt 42 </i>	188
<i>tasminmahābhāgavatē mahābhāgē mahātmani </i> <i>hiranyakaśipū rājannakarōdaghamātmajē 43 </i>	189
<i>yudhiṣṭhira uvāca</i> <i>dēvarṣa ētadicchāmō vēdituṃ tava suvrata </i> <i>yadātmajāya śuddhāya pitādāt sādhavē hyagham 44 </i>	190

putrān vipratikūlān svān pitarah putravatsalāḥ |
upālabhantē śikṣārthaṃ naivāghamaparō yathā || 45 ||

191

kimutānuvaśān sādhumstādṛśān gurudēvatān |
ētat kautūhalaṃ brahmannasmākaṃ vidhama prabhō |
pituḥ putrāya yad dvēṣō maraṇāya prayōjitaḥ || 46 ||

192

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
saptamaskandhē prahlādacaritē caturthō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ saptamaskandhē pañcamō'dhyāyaḥ ॥

nārada uvāca

*paurōhityāya bhagavān vṛtaḥ kāvyah kilāsuraiḥ |
śaṇḍāmarkau sutau tasya daityarājagṛhāntikē || 1 ||* 193

*tau rājñā prāpitaṃ bālaṃ prahlādaṃ nayakōvidam |
pāṭhayāmāsatuh pāṭhyānanyāṃścāsurabālakān || 2 ||* 194

*yattatra guruṇā prōktaṃ śuśruvē'nupapāṭha ca |
na sādhu manasā mēnē svaparāsadgrahāśrayam || 3 ||* 195

*ēkadāsurarāṭ putramaṅkamārōpya pāṇḍava |
papraccha kathyatāṃ vatsa manyatē sādhu yadbhavān || 4 ||* 196

prahlāda uvāca

*tatsādhu manyē'suravarya dēhināṃ
sadā samudvignadhiyāmasadgrahāt |
hitvā'tmapātaṃ gṛhamandhakūpaṃ
vanaṃ gatō yaddharimāśrayēta || 5 ||* 197

nārada uvāca

*śrutvā putragirō daityah parapakṣasamāhitāḥ |
jahāsa buddhirbālānāṃ bhidyatē parabuddhibhiḥ || 6 ||* 198

samyagvidhāryatām bālō gurugēhē dvijātibhiḥ viṣṇupakṣaiḥ praticchannairna bhidyētāsyā dhīryathā 7	199
gṛhamānītamāhūya prahlādaṃ daityayājakāḥ praśasya ślakṣṇayā vācā samapṛcchanta sāmabhiḥ 8	200
vatsa prahlāda bhadraṃ tē satyaṃ kathaya mā mṛṣā bālānati kutastubhyamēṣa buddhiviparyayaḥ 9	201
buddhibhēdaḥ parakṛta utāhō tē svatō'bhavat bhaṇyatām śrōtukāmānām gurūṇām kulanandana 10	202
prahlāda uvāca svaḥ paraścētyasadgrāhaḥ puṃsām yanmāyayā kṛtaḥ vimōhitadhiyām dṛṣṭastasmai bhagavatē namaḥ 11	203
sa yadānuvrataḥ puṃsām paśubuddhirvibhidyatē anya ēṣa tathānyō'hamiti bhēdagatāsatī 12	204
sa ēṣa ātmā svaparētyabuddhibhi - rduratyayānukramaṇō nirūpyatē muhyanti yadvartmani vēdavādinō brahmādayō hyēṣa bhinatti mē matim 13	205
yathā bhrāmyatyayō brahman svayamākarṣasannidhau tathā mē bhidyatē cētaścakrapāṇēryadṛcchayā 14	206
nārada uvāca ētāvadbrāhmaṇāyōktvā virarāma mahāmatih taṃ nirbhartsyātha kupitaḥ sa dīnō rājasēvakaḥ 15	207

ānīyatāmarē vētramasmākamayaśaskaraḥ kulāṅgārasya durbuddhēścaturthō'syōditō damaḥ 16	208
daitēyacandanavanē jātō'yaṁ kaṇṭakadrumaḥ yanmūlōnmūlaparaśōrviṣṇōrnālāyitō'rbhakaḥ 17	209
iti taṁ vividhōpāyairbhīṣayaṁstarjanādibhiḥ prahlādaṁ grāhayāmāsa trivargasyōpapādanam 18	210
tata ēnaṁ gururjñātvā jñātajñēyacatuṣṭayam daityēndraṁ darśayāmāsa mātṛmrṣṭamalaṅkṛtam 19	211
pādayōḥ patitaṁ bālaṁ pratinandyāśiśāsuraḥ pariṣvajya ciraṁ dōrbhyāṁ paramāmāpa nirvṛtim 20	212
ārōpyāṅkamavaghrāya mūrdhanyaśrukalāmbubhiḥ āsiñcan vikasadvaktramidamāha yudhiṣṭhira 21	213
hiranyaśipuvāca prahlādānūcyatāṁ tāta svadhītaṁ kiñciduttamam kālēnaitāvatā'yuṣman yadaśikṣad gurōrbhavān 22	214
prahlāda uvāca śravaṇaṁ kīrtanaṁ viṣṇōḥ smaraṇaṁ pādasēvanam arcanam vandanaṁ dāsyam sakhyamātmanivēdanam 23	215
iti puṁsārpitā viṣṇau bhaktiścēnnavalakṣaṇā kriyatē bhagavatyaddhā tanmanyē'dhītamuttamam 24	216
niśamyaitatsutavacō hiraṇyakaśipustadā guruputramuvācēdaṁ ruṣā prasphuritādharah 25	217

brahmabandhō kimētattē vipakṣaṃ śrayatāsatā |
asāraṃ grāhitō bālō māmanāḍṛtya durmatē || 26 || 218

santi hyasādhavō lōkē durmaitrāśchadmavēṣiṇaḥ |
tēṣāmudētyaghaṃ kālē rōgaḥ pāta kināmiva || 27 || 219

guruputra uvāca
na matpraṇītaṃ na parapraṇītaṃ
sutō vadatyēṣa tavēndraśatrō |
naisargikīyaṃ matirasya rājan
niyaccha manyuṃ kadadāḥ sma mā naḥ || 28 || 220

nārada uvāca
guruṇaivaṃ pratiprōktō bhūya āhāsuraḥ sutam |
na cēdgurumukhīyaṃ tē kutō'bhadraśatī matiḥ || 29 || 221

prahlāda uvāca
matirna kṛṣṇē parataḥ svatō vā
mithō'bhipadyēta gṛhavratānām |
adāntagōbhirviśatāṃ tamisraṃ
punaḥ punaścarvitacarvaṇānām || 30 || 222

na tē viduḥ svārthagatiṃ hi viṣṇuṃ
durāśayā yē bahirarthamāninaḥ |
andhā yathāndhairupanīyamānā
vācīśatantyāmurudāmni baddhāḥ || 31 || 223

naiṣāṃ matistāvadurukramāṅghriṃ
spṛśatyanarthāpagamō yadārthaḥ |

mahīyasām pādarajō'bhiṣēkaṃ

niṣkiñcanānām na vr̥ṇīta yāvat || 32 ||

224

ityuktvōparataṃ putraṃ hiraṇyakaśīpū ruṣā |

andhīkṛtātmā svōtsaṅgānnirasyata mahītalē || 33 ||

225

āhāmarṣaruṣāviṣṭaḥ kaṣāyībhūtalōcanaḥ |

vadhyatāmāśvayaṃ vadhyō niḥsārayata nairṛtāḥ || 34 ||

226

ayaṃ mē bhrātrhā sō'yaṃ hitvā svān suhr̥dō'dhamah |

pitṛvyahanturyaḥ pādaḥ viṣṇōrdāsavadarcati || 35 ||

227

viṣṇōrvā sādhasau kiṃ nu kariṣyatyasamañjasaḥ |

sauhr̥daṃ dustyajaṃ pitrōrahādyāḥ pañcahāyanaḥ || 36 ||

228

parō'pyapatyaṃ hitakṛdyathauṣadhaṃ

svadēhajō'pyāmayavatsutō'hitaḥ |

chindyāttadaṅgaṃ yadutātmanō'hitaṃ

śēṣaṃ sukhaṃ jīvati yadvivarjanāt || 37 ||

229

sarvairupāyairhantavyaḥ sambhōjaśayanāsanaiḥ |

suhṛllīṅgadharāḥ śatrurmunērduṣṭamivēndriyam || 38 ||

230

nairṛtāstē samādiṣṭā bhartrā vai śūlapāṇayaḥ |

tigmadaṃṣṭrakarālāsyāstāmraśmaśruśirōruhāḥ || 39 ||

231

nadantō bhairavānnādāṃśchindhi bhindhīti vādinaḥ |

āsīnaṃ cāhanañ śūlaiḥ prahlādaṃ sarvamarmasu || 40 ||

232

parē brahmaṇyanirdēśyē bhagavatyakhilātmani |

yuktātmanyaphalā āsannapuṇyasyēva satkriyāḥ || 41 ||

233

<i>prayāsē'pahatē tasmin daityēndraḥ pariśaṅkitaḥ </i> <i>cakāra tadvadhōpāyānnirbandhēna yudhiṣṭhira 42 </i>	234
<i>diggajairdandaśūkaiśca abhicārāvapātanaīḥ </i> <i>māyābhiḥ sannirōdhaiśca garadānairabhōjanaiḥ 43 </i>	235
<i>himavāyvagnisalilaiḥ parvatākramaṇairapi </i> <i>na śasāka yadā hantumapāpamasuraḥ sutam </i> <i>cintāṃ dīrghatamāṃ prāptastatkartuṃ nābhyapadyata 44 </i>	236
<i>ēṣa mē bahvasādhūktō vadhōpāyāśca nirmitāḥ </i> <i>taistairdrōhairasaddharmairmuktaḥ svēnaiva tējasā 45 </i>	237
<i>vartamānō'vidūrē vai bālō'pyajaḍadhīrayam </i> <i>na vismarati mē'nāryaṃ śunaḥśēpa iva prabhuḥ 46 </i>	238
<i>apramēyānubhāvō'yamakutaścidbhayō'maraḥ </i> <i>nūnamētadvirōdhēna mṛtyurmē bhavitā na vā 47 </i>	239
<i>iti taccintayā kiñcinmlānaśrīyamadhōmukham </i> <i>śaṇḍāmarkāvauśanasau vivikta iti hōcatuḥ 48 </i>	240
<i>jitaṃ tvayaikēna jagattrayaṃ bhruvō -</i> <i>rvijṛmbhaṇatrastasamastadhiṣṇyapam </i> <i>na tasya cintyaṃ tava nātha cakṣmahē</i> <i>na vai śīsūnāṃ guṇadōṣayōḥ padam 49 </i>	241
<i>imaṃ tu pāśairvaruṇasya baddhvā</i> <i>nidhēhi bhītō na palāyatē yathā </i> <i>buddhiśca puṃsō vayasā'ryasēvayā</i> <i>yāvad gururbhārgava āgamiṣyati 50 </i>	242

tathēti guruputrōktamanujñāyēdamabravīt |

dharmā hyasyōpadēṣṭavyā rājñāṃ yē gṛhamēdhinām || 51 ||

243

dharmamarthaṃ ca kāmāṃ ca nitarāṃ cānupūrvaśaḥ |

prahlādāyōcatū rājan prasrītāvanatāya ca || 52 ||

244

yathā trivargaṃ gurubhirātmanē upaśikṣitam |

na sādhu mēnē tacchikṣāṃ dvandvārāmōpavarṇitām || 53 ||

245

yadā'cāryaḥ parāvṛttō gṛhamēdhīyakarmasu |

vayasyairbālakaistatra sōpahūtaḥ kṛtakṣaṇaiḥ || 54 ||

246

atha tāñ ślakṣṇayā vācā pratyāhūya mahābudhaḥ |

uvāca vidvāmstanniṣṭhāṃ kṛpayā prahasanniva || 55 ||

247

tē tu tadgaauravātsarvē tyaktakṛīḍāparicchadāḥ |

bālā na dūṣitadhiyō dvandvārāmēritēhitaiḥ || 56 ||

248

paryupāsata rājēndra tannyastahrdayēkṣaṇāḥ |

tānāha karuṇō maitrō mahābhāgavatō'suraḥ || 57 ||

249

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ

saptamaskandhē prahlādānucaritē pañcamō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ saptamaskandhē ṣaṣṭhō'dhyāyaḥ ॥

prahlāda uvāca

*kaumāra ācarētpṛājñō dharmān bhāgavatāniha |
durlabhaṃ mānuṣaṃ janma tadapyadhruvamarthadam ॥ 1 ॥* 250

*yathā hi puruṣasyēha viṣṇōḥ pādōpasarpaṇam |
yadēṣa sarvabhūtānāṃ priya ātmēśvaraḥ suhṛt ॥ 2 ॥* 251

*sukhamaindriyakaṃ daityā dēhayōgēna dēhinām |
sarvatra labhyatē daivādyathā duḥkhamayatnataḥ ॥ 3 ॥* 252

*tatprayāsō na kartavyō yata āyurvyayaḥ param |
na tathā vindatē kṣēmaṃ mukundacaraṇāmbujam ॥ 4 ॥* 253

*tatō yatēta kuśalaḥ kṣēmāya bhayamāśritaḥ |
śarīraṃ pauruṣaṃ yāvanna vipadyēta puṣkalam ॥ 5 ॥* 254

*pum̐sō varṣaśataṃ hyāyustadardhaṃ cājitātmanaḥ |
niṣphalaṃ yadasau rātryāṃ śētē'ndhaṃ prāpitastamaḥ ॥ 6 ॥* 255

*mugdhasya bālyē kaumārē krīdatō yāti viṃśatiḥ |
jarayā grastadēhasya yātyakalpasya viṃśatiḥ ॥ 7 ॥* 256

- durāpūrēṇa kāmēna mōhēna ca balīyasā |*
śēṣaṃ gr̥hēṣu saktasya pramattasyāpayāti hi || 8 || 257
- kō gr̥hēṣu pumānsaktamātmānamajitēndriyaḥ |*
snēhapāśairdr̥ḍhairbaddhamutsahēta vimōcitum || 9 || 258
- kō nvarthatṛṣṇāṃ visṛjēt prāṇēbhyō'pi ya īpsitaḥ |*
yaṃ krīṇātyasubhiḥ prēṣṭhaistaskaraḥ sēvakō vaṇik || 10 || 259
- kathaṃ priyāyā anukampitāyāḥ*
saṅgaṃ rahasyaṃ rucirāṃśca mantrān |
suhṛtsu ca snēhasitaḥ śísūnāṃ
kalākṣarāṇāmanuraktacittaḥ || 11 || 260
- putrānsmaramstā duhitṛrhr̥dayyā*
bhrātṛn svasṛrvā pitarau ca dīnau |
gr̥hān manōjñōruparicchadāṃśca
vṛttīśca kulyāḥ paśubhṛtyavargān || 12 || 261
- tyajēta kōśaskṛdivēhamānaḥ*
karmāṇi lōbhādavitṛptakāmaḥ |
aupasthyajaihvyaṃ bahu manyamānaḥ
kathaṃ virajyēta durantamōhaḥ || 13 || 262
- kuṭumbapōṣāya viyan nijāyu -*
rna budhyatē'rthaṃ vihataṃ pramattaḥ |
sarvatra tāpatrayaduḥkhitātmā
nirvidyatē na svakuṭumbarāmaḥ || 14 || 263

vittēṣu nityābhiniviṣṭacētā

vidvāmśca dōṣaṃ paravittahartuḥ |

prētyēha cāthāpyajitēndriyasta -

daśāntakāmō haratē kuṭumbī || 15 ||

264

vidvānapītthaṃ danujāḥ kuṭumbaṃ

puṣṇansvalōkāya na kalpatē vai |

yaḥ svīyapārakyavibhinnabhāva -

stamaḥ prapadyēta yathā vimūḍhaḥ || 16 ||

265

yatō na kaścit kva ca kutracid vā

dīnaḥ svamātmānamalaṃ samarthaḥ |

vimōcitum kāmadrśāṃ vihāra -

krīḍāmṛgō yannigaḍō visargaḥ || 17 ||

266

tatō vidūrāt parihṛtya daityā

daityēṣu saṅgaṃ viṣayātmakēṣu |

upēta nārāyaṇamādidēvaṃ

sa muktasaṅgairiṣitō'pavargaḥ || 18 ||

267

na hyacyutaṃ prīṇayatō bahvāyāsō'surātmajāḥ |

ātmatvāt sarvabhūtānāṃ siddhatvādiha sarvataḥ || 19 ||

268

parāvarēṣu bhūtēṣu brahmāntasthāvarādiṣu |

bhautikēṣu vikārēṣu bhūtēṣvatha mahatsu ca || 20 ||

269

guṇēṣu guṇasāmyē ca guṇavyatīkarē tathā |

ēka ēva parō hyātmā bhagavānīśvarō'vyayaḥ || 21 ||

270

<i>pratyagātmasvarūpēṇa drśyarūpēṇa ca svayam vyāpyavyāpakanirdēśyō hyanirdēśyō'vikalpitaḥ 22 </i>	271
<i>kēvalānubhavānandasvarūpaḥ paramēśvaraḥ māyayāntarhitaiśvarya īyatē guṇasargayā 23 </i>	272
<i>tasmāt sarvēṣu bhūtēṣu dayāṃ kuruta sauhṛdam āsuram bhāvamunmucya yayā tuṣyatyadhōkṣajaḥ 24 </i>	273
<i>tuṣṭē ca tatra kimalabhyamananta ādyē kiṃ tairguṇavyatikarādiha yē svasiddhāḥ dharmādayaḥ kimaguṇēna ca kāṅkṣitēna sārañjuṣāṃ caraṇayōrupagāyatām naḥ 25 </i>	274
<i>dharmārthakāma iti yō'bhihitastrivarga īkṣā trayī nayadamau vividhā ca vārtā manyē tadētadakhilam nigamasya satyam svātmārpaṇam svasuhṛdaḥ paramasya puṃsaḥ 26 </i>	275
<i>jñānam tadētadamalam duravāpamāha nārāyaṇō narasakhaḥ kila nārādāya ēkāntinām bhagavatastadakiñcanānām pādāravindarajasā'plutadēhinām syāt 27 </i>	276
<i>śrutamētanmayā pūrvam jñānam vijñānasamṣutam dharmaṃ bhāgavataṃ śuddham nārādād dēvadarśanāt 28 </i>	277
<i>daityaputrā ūcuḥ prahlāda tvam vayam cāpi nartē'nyam vidmahē gurum ētābhyām guruputrābhyām bālānāmapi hīśvarau 29 </i>	278

bālasyāntaḥpurasthasya mahatsaṅgō duranvayaḥ |

chindhi naḥ saṁśayaṁ saumya syāccēdvīśrambhakāraṇam || 30 || 279

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṁsyāṁ saṁhitāyāṁ
saptamaskandhē prahlādānucaritē śaṣṭhō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ saptamaskandhē saptamō'dhyāyaḥ ॥

nārada uvāca

ēvaṃ daityasutaiḥ prṣṭō mahābhāgavatō'suraḥ |

uvāca smayamānastānsmaran madanubhāṣitam || 1 ||

280

prahlāda uvāca

pitari prasthitē'smākaṃ tapasē mandarācalam |

yuddhōdyamaṃ paraṃ cakrurvibudhā dānavānprati || 2 ||

281

pipīlikairahiriva diṣṭyā lōkōpatāpanaḥ |

pāpēna pāpō'bhakṣīti vādinō vāsavādayaḥ || 3 ||

282

tēṣāmatibalōdyōgaṃ niśamyāsurayūthapāḥ |

vadhyamānāḥ surairbhītā dudruvuḥ sarvatōdiśam || 4 ||

283

kalatraputramitrāptānṅrḥānpaśuparicchadān |

nāvēkṣyamāṇāstvaritāḥ sarvē prāṇaparīpsavaḥ || 5 ||

284

vyalumpan rājaśibiramamarā jayakāṅkṣiṇaḥ |

indrastu rājamahiṣiṃ mātaraṃ mama cāgrahīt || 6 ||

285

nīyamānāṃ bhayōdvignāṃ rudatīṃ kurarīmiva |

yadṛcchayā" gatastatra dēvarṣirdadrśē pathi || 7 ||

286

<i>prāha maināṃ surapatē nētumarhasyanāgasam </i>	
<i>muñca muñca mahābhāga satīṃ paraparigraham 8 </i>	287
<i>indra uvāca</i>	
<i>āstē'syā jaṭharē vīryamaviṣahyaṃ suradviṣaḥ </i>	
<i>āsyatāṃ yāvatprasavaṃ mōkṣyē'rthapadavīm gataḥ 9 </i>	288
<i>nārada uvāca</i>	
<i>ayaṃ niṣkilbiṣaḥ sākṣānmahābhāgavatō mahān </i>	
<i>tvayā na prāpsyatē saṃsthāmanantānucarō balī 10 </i>	289
<i>ityuktastāṃ viḥāyēndrō dēvarṣērmānayanvacāḥ </i>	
<i>anantapriyabhaktyaināṃ parikramya divaṃ yayau 11 </i>	290
<i>tatō nō mātaramṛṣiḥ samānīya nijāśramam </i>	
<i>āśvāsyēhōṣyatāṃ vatsē yāvat tē bharturāgamaḥ 12 </i>	291
<i>tathētyavātsīd dēvarṣēranti sāpyakutōbhayā </i>	
<i>yāvad daityapatirghōrāt tapasō na nyavartata 13 </i>	292
<i>ṛṣiṃ paryacarāt tatra bhaktyā paramayā satī </i>	
<i>antarvatnī svagarbhasya kṣēmāyēcchāprasūtayē 14 </i>	293
<i>ṛṣiḥ kāruṇikastasyāḥ prādādubhayamīśvaraḥ </i>	
<i>dharmasya tattvaṃ jñānaṃ ca māmāpyuddiśya nirmalam 15 </i>	294
<i>tattu kālasya dīrghatvāt strītvānmātustirōdadhē </i>	
<i>ṛṣiṇānugrhītaṃ mām nādhunāpyajahāt smṛtiḥ 16 </i>	295
<i>bhavatāmapi bhūyānmē yadi śraddadhatē vacāḥ </i>	
<i>vaiśārādī dhīḥ śraddhātaḥ strībālānāṃ ca mē yathā 17 </i>	296

janmādyāḥ ṣaḍimē bhāvā dr̥ṣṭā dēhasya nātmanaḥ phalānāmiva vṛkṣasya kālēnēśvaramūrtinā 18	297
ātmā nityō'vyayaḥ śuddha ēkaḥ kṣētrajña āśrayaḥ avikriyaḥ svadṛg hēturvyāpakō'saṅgyanāvṛtaḥ 19	298
ētairdvādaśabhirvidvānātmanō lakṣaṇaiḥ paraiḥ aham mamētyasadbhāvaṃ dēhādaḥ mōhajaṃ tyajēt 20	299
svarṇaṃ yathā grāvasu hēmakāraḥ kṣētrēṣu yōgaistadabhijña āpnuyāt kṣētrēṣu dēhēṣu tathā'tmayōgai - radhyātmavid brahmagatiṃ labhēta 21	300
aṣṭau prakṛtayaḥ prōktāstraya ēva hi tad guṇāḥ vikārāḥ ṣōḍaśācāryaiḥ pumānēkaḥ samanvayāt 22	301
dēhastu sarvasaṅghātō jagat tasthuriti dvidhā atraiva mṛgyaḥ puruṣō nēti nētīyatattyajan 23	302
anvayavyatirēkēṇa vivēkēnōśatā'tmanā sargasthānasamāmnāyairvimṛśadbhīrasatvaraiḥ 24	303
buddhērjāgaraṇaṃ svapnaḥ suṣuptiriti vṛttayaḥ tā yēnaivānubhūyantē sō'dhyakṣaḥ puruṣaḥ paraḥ 25	304
ēbhistrivarṇaiḥ paryastairbuddhibhēdaiḥ kriyōdbhavaiḥ svarūpamātmanō budhyēd gandhairvāyumivānvayāt 26	305
ētaddvārō hi saṃsārō guṇakarmanibandhanaḥ ajñānamūlō'pārthō'pi puṃsaḥ svapna ivēṣyatē 27	306

tasmādbhavadbhiḥ kartavyaṃ karmaṇāṃ triguṇātmanām |
bījanirharaṇaṃ yōgaḥ pravāhōparamō dhiyaḥ || 28 || 307

tatrōpāyasahasrāṇāmayāṃ bhagavatōditaḥ |
yadīśvarē bhagavati yathā yairāñjasā ratiḥ || 29 || 308

guruśuśrūṣayā bhaktyā sarvalabdhārpaṇēna ca |
saṅgēna sādhubhaktānāmīśvarārādhanēna ca || 30 || 309

śraddhayā tatkathāyāṃ ca kīrtanaairguṇakarmaṇām |
tatpādāmburuhadhyānāt talliṅgēkṣārhaṇādibhiḥ || 31 || 310

hariḥ sarvēṣu bhūtēṣu bhagavānāsta īśvaraḥ |
iti bhūtāni manasā kāmaistaiḥ sādhu mānayēt || 32 || 311

ēvaṃ nirjitaṣaḍvargaiḥ kriyatē bhaktirīśvarē |
vāsudēvē bhagavati yayā saṃlabhatē ratim || 33 || 312

niśamya karmāṇi guṇānatulyān
vīryāṇi līlātanubhiḥ kṛtāni |
yadātiharṣōtpulakāśrugadgadaṃ
prōtkaṇṭha udgāyati rauti nṛtyati || 34 || 313

yadā grahagrasta iva kvaciddhasa -
tyākrandatē dhyāyati vandatē janam |
muhuh śvasanvakti harē jagatpatē
nārāyaṇētyātmamatirgatatrapaḥ || 35 || 314

tadā pumānmuktasamastabandhana -
stadbhāvabhāvānukṛtāśayākṛtiḥ |

nirdagdhabījānuśayō mahīyasā

bhaktiprayōgēṇa samētyadhōkṣajam || 36 ||

315

adhōkṣajālabhamihāśubhātmanaḥ

śarīriṇaḥ saṃsṛticakraśātanam |

tad brahmanirvāṇasukhaṃ vidurbudhā -

statō bhajadhvaṃ hṛdayē hṛdīśvaram || 37 ||

316

kō'tiprayāsō'surabālakā harē -

rupāsanē svē hṛdi chidravat sataḥ |

svasyātmanaḥ sakhyurasēśadēhinām

sāmānyataḥ kiṃ viṣayōpapādanaiḥ || 38 ||

317

rāyaḥ kalatraṃ paśavaḥ sutādayō

grhā mahī kuñjarakōśabhūtayaḥ |

sarvē'rthakāmāḥ kṣaṇabhaṅgurāyuṣaḥ

kurvanti martyasya kiyat priyaṃ calāḥ || 39 ||

318

ēvaṃ hi lōkāḥ kratubhiḥ kṛtā amī

kṣayiṣṇavaḥ sātiśayā na nirmalāḥ |

tasmādadṛṣṭaśrutadūṣaṇaṃ paraṃ

bhaktyaikayēśaṃ bhajatātmalabdhayē || 40 ||

319

yadadhyarthyeḥa karmāṇi vidvanmānyasakṛnnaraḥ |

karōtyatō viparyāsamamōghaṃ vindatē phalam || 41 ||

320

sukhāya duḥkhamōkṣāya saṅkalpa iha karmināḥ |

sadā"pnōtīhayā duḥkhamanīhāyāḥ sukhāvṛtaḥ || 42 ||

321

kāmānkāmayatē kāmairyadarthamiha pūruṣaḥ sa vai dēhastu pāraḥyō bhaṅgurō yātyupaiti ca 43	322
kimu vyavahitāpatyadārāgāradhanādayaḥ rājyaṃ kōśagajāmātyabhṛtyāptā mamatāspadāḥ 44	323
kimētairātmanastucchaiḥ saha dēhēna naśvaraiḥ anarthairarthasaṅkāśairnityānandamahōdadhēḥ 45	324
nirūpyatāmiha svārthaḥ kiyāndēhabhṛtō'surāḥ niṣēkādiṣvavasthāsu kliṣyamānasya karmabhiḥ 46	325
karmāṇyārabhatē dēhī dēhēnātmānuvartinā karmabhistanutē dēhamubhayaṃ tvavivēkataḥ 47	326
tasmādarthāśca kāmāśca dharmāśca yadapāśrayāḥ bhajatānīhayā'tmānāmanīhaṃ harimīśvaram 48	327
sarvēśāmapī bhūtānāṃ harirātmēśvaraḥ priyaḥ bhūtairmahadbhiḥ svakṛtaiḥ kṛtānāṃ jīvasaṃjñitaḥ 49	328
dēvō'surō manuṣyō vā yakṣō gandharva ēva ca bhajan mukundacaraṇaṃ svastimān syād yathā vāyam 50	329
nālaṃ dvijatvaṃ dēvatvamṛṣitvaṃ vāsurātmajāḥ prīṇanāya mukundasya na vṛttaṃ na bahujñatā 51	330
na dānaṃ na tapō nējyā na śaucaṃ na vratāni ca prīyatē'malayā bhaktyā hariranyad viḍambanam 52	331
tatō harau bhagavati bhaktiṃ kuruta dānavāḥ ātmaupamyēna sarvatra sarvabhūtātmanīśvarē 53	332

daitēyā yakṣarakṣāṃsi striyaḥ śūdrā vrajaukaśaḥ |

khagā mṛgāḥ pāpajīvāḥ santi hyacyutatāṃ gatāḥ || 54 ||

333

ētāvānēva lōkē'sminpuṃsaḥ svārthaḥ paraḥ smṛtaḥ |

ēkāntabhaktirgōvindē yat sarvatra tadīkṣaṇam || 55 ||

334

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
saptamaskandhē prahlādānucaritē daityaputrānuśāsanam
nāma saptamō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ saptamaskandhē aṣṭamō'dhyāyaḥ ॥

nārada uvāca

atha daityasutāḥ sarvē śrutvā tadanuvarṇitam |

jagrḥniravadyatvānnaiva gurvanuśikṣitam || 1 ||

335

athācāryasutastēṣāṃ buddhimēkāntasaṃsthitām |

ālakṣya bhītastvaritō rājña āvēdayad yathā || 2 ||

336

śrutvā tadapriyaṃ daityō duḥsahaṃ tanayānayaṃ |

kōpāvēśacaladgātraḥ putraṃ hantaṃ manō dadhē || 3 ||

337

kṣiptvā paruṣayā vācā prahlādamatadarhaṇam |

āhēkṣamāṇaḥ pāpēna tiraścīnēna cakṣuṣā || 4 ||

338

praśrayāvanataṃ dāntaṃ baddhāñjalimavasthitam |

sarpaḥ padāhata iva śvasanprakṛtidāruṇaḥ || 5 ||

339

hē durvinīta mandātmankulabhēdakarādhama |

stabdhaṃ macchāsanōddhūtaṃ nēṣyē tvādya yamakṣayam || 6 ||

340

kruddhasya yasya kampantē trayō lōkāḥ sahēśvarāḥ |

tasya mē'bhītavanmūḍha śāsanam kiṃ balō'tyagāḥ || 7 ||

341

prahlāda uvāca

na kēvalaṃ mē bhavataśca rājan

sa vai balaṃ balināṃ cāparēṣāṃ |

parē'varē'mī sthirajaṅgamā yē

brahmādayō yēna vaśaṃ praṇītāḥ || 8 ||

342

sa īśvaraḥ kāla urukramō'sā -

vōjaḥsahaḥsattvabalēndriyātmā |

sa ēva viśvaṃ paramaḥ svaśaktibhiḥ

srjatyavatyatti guṇatrayēśaḥ || 9 ||

343

jahyāsuram bhāvamimam tvamātmanaḥ

samaṃ manō dhatsva na santi vidviṣaḥ |

ṛtē'jitādātmana utpathasthitāt

taddhi hyanantasya mahat samarhaṇam || 10 ||

344

dasyūnpurā ṣaṇṇa vijitya lumpatō

manyanta ēkē svajitā diśō daśa |

jitātmanō jñasya samasya dēhināṃ

sādhōḥ svamōhaprabhavāḥ kutaḥ parē || 11 ||

345

hiraṇyakaśīpuruvāca

vyaktaṃ tvaṃ martukāmō'si yō'timātraṃ vikatthasē |

mumūrṣūṇāṃ hi mandātman nanu syurviplavā giraḥ || 12 ||

346

yastvayā mandabhāgyōktō madanyō jagadīśvaraḥ |

kvāsau yadi sa sarvatra kasmāt stambhē na dṛśyatē || 13 ||

347

sō'haṃ vikatthamānasya śiraḥ kāyāddharāmi tē |

gōpāyēta haristvādya yastē śaraṇamīpsitam || 14 ||

348

ēvaṃ duruktairmuhurardayanruṣā
 sutam mahābhāgavatam mahāsurah |
 khaḍgaṃ pragṛhyōtpatitō varāsanāt
 stambhaṃ tatādātibalāḥ svamuṣṭinā || 15 || 349

tadaiva tasmin ninadō'tibhīṣaṇō
 babhūva yēnāṇḍakaṭāhamasphuṭat |
 yaṃ vai svadhiṣṇyōpagataṃ tvajādayaḥ
 śrutvā svadhāmāpyayamaṅga mēnirē || 16 || 350

sa vikraman putravadhēpsurōjasā
 nīsamya nirhrādamapūrvamadbhutam |
 antaḥsabhāyāṃ na dadarśa tatpadaṃ
 vitatrasuryēna surāriyūthapāḥ || 17 || 351

satyaṃ vidhātuṃ nijabhṛtyabhāṣitaṃ
 vyāptiṃ ca bhūtēsvakhilēṣu cātmanaḥ |
 adṛśyatātyadbhutarūpamudvahan
 stambhē sabhāyāṃ na mṛgaṃ na mānuṣam || 18 || 352

sa sattvamēnaṃ paritō'pi paśyan
 stambhasya madhyādanu nirjihānam |
 nāyaṃ mṛgō nāpi narō vicitra -
 mahō kimētannṛmṛgēndrarūpam || 19 || 353

mīmāṃsamānasya samutthitō'gratō
 nṛsiṃharūpastadalaṃ bhayānakam |
 prataptacāmīkaracaṇḍalōcanaṃ
 sphuratsaṭākēsaraḥmbhitānanam || 20 || 354

karāladamaṣṭraṃ karavālacañcala -

kṣurāntajihvaṃ bhrukuṭīmukhōlbaṇam |
stabdhōrdhvakarṇaṃ girikandarādbhuta -
vyāttāsyānāsaṃ hanubhēdabhīṣaṇam || 21 ||

355

divisprṣatkāyamadīrghapīvara -

grīvōruvakṣaḥsthalamalpamadhyamam |
candrāṃśugauraiśchuritaṃ tanūruhai -
rviṣvaghujānīkaśataṃ nakhāyudham || 22 ||

356

durāsadaṃ sarvanijētarāyudha -

pravēkavidrāvitadaityadānavam |
prāyēṇa mē'yaṃ hariṇōrumāyinā
vadhaḥ smṛtō'nēna samudyatēna kim || 23 ||

357

ēvaṃ bruvaṃstsvabhyapatad gadāyudhō

nadan nṛsiṃhaṃ prati daityakuñjaraḥ |
alakṣitō'gnau patitaḥ pataṅgamō
yathā nṛsiṃhaujasi sō'surastadā || 24 ||

358

na tad vicitraṃ khalu sattvadhāmani

svatējasā yō nu purāpibat tamaḥ |
tatō'bhipadyābhyahananmahāsurō
ruṣā nṛsiṃhaṃ gadayōruvēgayā || 25 ||

359

taṃ vikramantaṃ sagadaṃ gadādharō

mahōragam tārksyasutō yathāgrahīt |
sa tasya hastōtkalitastadāsurō
vikrīḍatō yadvadahirgarutmataḥ || 26 ||

360

asādhvamanyanta hr̥taukasō'marā

ghanacchadā bhārata sarvadhiṣṇyapāḥ |

taṃ manyamānō nijavīryaśaṅkitam

yaddhastamuktō nṛharim mahāsuraḥ |

punastamāsajjata khaḍgacarmanī

pragṛhya vēgēna jitaśramō mṛdhē || 27 ||

361

taṃ śyēnavēgaṃ śatacandravartmabhi -

ścarantamacchidramuparyadhō hariḥ |

kṛtvāṭṭahāsaṃ kharamutsvanōlbaṇam

nimīlitākṣam jagṛhē mahājavaḥ || 28 ||

362

viṣvaksphurantam grahaṇāturaṃ hari -

rvyālō yathā''khum kuliśākṣatatvacam |

dvāryūra āpātya dadāra līlayā

nakhairyathāhiṃ garuḍō mahāviṣam || 29 ||

363

saṃrambhaduṣprēkṣyakarālalōcanō

vyāttānanāntam vilihansvajihvayā |

asṛglavāktāruṇakēsarānanō

yathāntramālī dvipahatyayā hariḥ || 30 ||

364

nakhāṅkurōtpāṭitahr̥tsarōruham

viṣṛjya tasyānucarānudāyudhān |

ahan samantānnakhaśastrapārṣṇibhi -

rdōrdaṇḍayūthō'nupathān sahasraśaḥ || 31 ||

365

saṭāvadhūtā jaladāḥ parāpatan

grahāśca taddr̥ṣṭivimuṣṭarōciṣaḥ |

ambhōdhayaḥ śvāsahatā vicukṣubhu -

rnirhrādabhītā digibhā vicukruśuḥ || 32 ||

366

dyaustatsaṭōtkṣiptavimānasaṅkulā

prōtsarpata kṣmā ca padātipīditā |

śailāḥ samutpēturamuṣya raṁhasā

tattējasā khaṁ kakubhō na rējirē || 33 ||

367

tataḥ sabhāyāmupaviṣṭamuttamē

nṛpāsanē sambhṛtatējasam vibhum |

alakṣitadvairathamatyamarṣaṇam

pracaṇḍavaktram na babhāja kaścana || 34 ||

368

niśāmya lōkatrayamastakajvaram

tamādidaityam hariṇā hataṁ mṛdhē |

praharṣavēgōtkalitānanā muhuḥ

prasūnavarṣairvavṛṣuḥ surastriyaḥ || 35 ||

369

tadā vimānāvalibhirnabhastalam

didṛkṣatām saṅkulamāsa nākinām |

surānakā dundubhayō'tha jaghnirē

gandharvamukhyā nanṛturjaguḥ striyaḥ || 36 ||

370

tatrōpavrajya vibudhā brahmēndragiriśādayaḥ |

ṛṣayaḥ pitarāḥ siddhā vidyādharamahōragāḥ || 37 ||

371

manavaḥ prajānām patayō gandharvāpsaracāraṇāḥ |

yakṣāḥ kimpuruṣāstāta vētālāḥ siddhakinnarāḥ || 38 ||

372

tē viṣṇupārṣadāḥ sarvē sunandakumudādayaḥ |
 mūrdhni baddhāñjalipuṭā āsīnaṃ tīvratējasam |
 īḍirē naraśārdulaṃ nātidūracarāḥ pṛthak || 39 ||

373

brahmōvāca

natō'smyanantāya durantaśaktayē
 vicitravīryāya pavitrakarmanē |
 viśvasya sargasthitisamyamān guṇaiḥ
 svalīlayā sandadhatē'vyayātmanē || 40 ||

374

śrīrudra uvāca

kōpakālō yugāntastē hatō'yamasurō'lpakaḥ |
 tatsutaṃ pāhyupasṛtaṃ bhaktaṃ tē bhaktavatsala || 41 ||

375

indra uvāca

pratyānītāḥ parama bhavatā trāyatā naḥ svabhāgā
 daityākrāntaṃ hṛdayakamalaṃ tvadgrhaṃ pratyabōdhi |
 kālagrastaṃ kiyadidamahō nātha śuśrūṣatāṃ tē
 muktistēṣāṃ na hi bahumatā nārasimhāparaiḥ kim || 42 ||

376

ṛṣaya ūcuḥ

tvaṃ nastapaḥ paramamāttha yadātmatējō
 yēnēdamādipurūṣātmagataṃ sasarja |
 tad vipraluptamamunādya śaraṇyapāla
 rakṣāgrhītavapuṣā punaranvamamsthāḥ || 43 ||

377

pitara ūcuḥ

śrāddhāni nō'dhibubhujē prasabhaṃ tanūjai -
 rdattāni tīrthasamayē'pyapibat tilāmbu |

tasyōdarānnakhavidīrṇavapād ya ārcchat

tasmai namō nṛharayē'khiladharmagōptre || 44 ||

378

siddhā ūcuḥ

yō nō gatiṃ yōgasiddhāmasādhu -

rahārṣīd yōgatapōbalēna |

nānādarpaṃ taṃ nakhairnirdadāra

tasmai tubhyaṃ praṇatāḥ smō nṛsiṃha || 45 ||

379

vidyādhara ūcuḥ

vidyāṃ pṛthagdhāraṇayānurāddhāṃ

nyaṣēdhadaññō balavīryadrptaḥ |

sa yēna saṅkhyē paśuvaddhatastaṃ

māyānṛsiṃhaṃ praṇatāḥ sma nityam || 46 ||

380

nāgā ūcuḥ

yēna pāpēna ratnāni strīratnāni hṛtāni naḥ |

tadvakṣaḥpāṭanēnāsāṃ dattānanda namō'stu tē || 47 ||

381

manava ūcuḥ

manavō vayaṃ tava nidēśakāriṇō

ditijēna dēva paribhūtasētavaḥ |

bhavatā khalaḥ sa upasaṃhṛtaḥ prabhō

karavāma tē kimanuśādhi kiṅkarān || 48 ||

382

prajāpataya ūcuḥ

prajāśā vayaṃ tē parēśābhisṛṣṭā

na yēna prajā vai sṛjāmō niṣiddhāḥ |

sa ēṣa tvayā bhinnavakṣā nu śētē

jaganmaṅgalaṃ sattvamūrtē'vatāraḥ || 49 ||

383

gandharvā ūcuḥ

vayaṃ vibhō tē naṭanātyagāyakā

yēnātmasād vīryabalaujasā kṛtāḥ |

sa ēṣa nītō bhavatā daśāmimāṃ

kimutpathasthaḥ kuśalāya kalpatē || 50 ||

384

cāraṇā ūcuḥ

harē tavāṅghripañkajaṃ bhavāpavargamāśritāḥ |

yadēṣa sādhuhr̥cchayastvayāsurāḥ samāpitaḥ || 51 ||

385

yakṣā ūcuḥ

vayamanucaramukhyāḥ karmabhistē manōjñai -

sta iha ditisutēna prāpitā vāhakatvam |

sa tu janaparitāpaṃ tatkr̥taṃ jānatā tē

narahara upanītaḥ pañcatāṃ pañcaviṃśa || 52 ||

386

kimpuruṣā ūcuḥ

vayaṃ kimpuruṣāstvam tu mahāpuruṣa īśvaraḥ |

ayaṃ kupuruṣō naṣṭō dhikkṛtaḥ sādhubhiryadā || 53 ||

387

vaitālikā ūcuḥ

sabhāsu satrēṣu tavāmalaṃ yaśō

gītvā saparyāṃ mahatīm labhāmahē |

yastāṃ vyanaīṣīd bhr̥śamēṣa durjanō

diṣṭyā hatastē bhagavanyathā'mayaḥ || 54 ||

388

kinnarā ūcuḥ

vayamīśa kinnaragaṇāstavānugā

ditijēna viṣṭimamunānu kāritāḥ |

bhavatā harē sa vṛjinō'vasāditō

narasiṃha nātha vibhavāya nō bhava || 55 ||

389

viṣṇupārṣadā ūcuḥ

adyaitaddharinararūpamadbhutaṃ tē

dr̥ṣṭaṃ naḥ śaraṇada sarvalōkaśarma |

sō'yaṃ tē vidhikara īśa vipraśapta -

stasyēdaṃ nidhanamanugrahāya vidmaḥ || 56 ||

390

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ

saptamaskandhē prahlādānucaritē daityarājavadhē

narasiṃhastavō nāma aṣṭamō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ saptamaskandhē navamō'dhyāyaḥ ॥

nārada uvāca

ēvaṃ surādayaḥ sarvē brahmarudrapuraḥsarāḥ |
nōpaitumaśakanmanyusaṃrambhaṃ sudurāsadam || 1 ||

391

sākṣācchrīḥ prēṣitā dēvairdrṣṭvā tanmahadadbhutam |
adrṣṭāśrutapūrvatvāt sā nōpēyāya śaṅkitā || 2 ||

392

prahlādaṃ prēṣayāmāsa brahmāvasthitamantikē |
tāta praśamayōpēhi svapitrē kupitaṃ prabhum || 3 ||

393

tathēti śanakai rājanmahābhāgavatō'rbhakaḥ |
upētya bhuvi kāyēna nanāma vidhṛtāñjaliḥ || 4 ||

394

svapādamūlē patitaṃ tamarbhakaṃ
vilōkya dēvaḥ kṛpayā pariplutaḥ |
utthāpya tacchīrṣṇyadadhāt karāmbujaṃ
kālāhivitrastadhiyāṃ kṛtābhayaṃ || 5 ||

395

sa tatkarasparśadhutākhilāśubhaḥ
sapadyabhivyaktaparātmadarśanaḥ |
tatpādapadmaṃ hr̥di nirvṛtō dadhau
hr̥ṣyattanuh klinnahṛdaśrulōcanaḥ || 6 ||

396

astauṣiddharimēkāgramanasā susamāhitaḥ |
prēmagaḍgadayā vācā tannyastahṛdayēkṣaṇaḥ || 7 || 397

prahlāda uvāca
brahmādayaḥ suragaṇā munayō'tha siddhāḥ
sattvaikatānamatayō vacasāṃ pravāhaiḥ |
nārādhituṃ puruguṇairadhunāpi pipruḥ
kiṃ tōṣṭumarhati sa mē harirugrajātēḥ || 8 || 398

manyē dhanābhijanarūpatapaḥśrutauja -
stējaḥprabhāvabalapauruṣabuddhiyōgāḥ |
nārāadhanāya hi bhavanti parasya puṃsō
bhaktyā tutōṣa bhagavāṅgajayūthapāya || 9 || 399

viprād dviṣaḍguṇayutādaravindanābha -
pādāravindavimukhācchvapacaṃ variṣṭham |
manyē tadarpitamanōvacanēhitārtha -
prāṇaṃ punāti sa kulaṃ na tu bhūrimānaḥ || 10 || 400

naivātmanaḥ prabhurayaṃ nijalābhapūrṇō
mānaṃ janādaividuṣaḥ karuṇō vṛṇītē |
yad yajjanō bhagavatē vidadhīta mānaṃ
taccātmanē pratimukhasya yathā mukhaśrīḥ || 11 || 401

tasmādahaṃ vigataviklava īśvarasya
sarvātmanā mahi gṛṇāmi yathāmanīṣam |
nīcō'jayā guṇavisargamanupraviṣṭaḥ
pūyēta yēna hi pumānanuvarṇitēna || 12 || 402

sarvē hyamī vidhikarāstava sattvadhāmnō
 brahmādayō vayamivēśa na cōdvijantaḥ |
 kṣēmāya bhūtaya utātmasukhāya cāsya
 vikrīḍitaṃ bhagavatō rucirāvatāraiḥ || 13 ||

403

tad yaccha manyumasuraśca hatastvayādya
 mōdēta sādthurapi vṛścikasarpahatyā |
 lōkāśca nirvṛtimitāḥ pratiyanti sarvē
 rūpaṃ nṛsiṃha vibhayāya janāḥ smaranti || 14 ||

404

nāhaṃ bibhēmyajita tē'tibhayānakāśya -
 jihvārkanētrabhrukuṭīrabhasōgradamṣṭrāt |
 āntrasrajaḥkṣatajakēsaraśaṅkukarṇā -
 nnirhrādabhītadigibhādaribhinnakhāgrāt || 15 ||

405

trastō'smyahaṃ kṛpaṇavatsala duḥsahōgra -
 saṃsāracakraadanād grasatāṃ praṇītaḥ |
 baddhaḥ svakarmabhīruśattama tē'ngħrimūlaṃ
 prītōpavargaśaraṇaṃ hvayasē kadā nu || 16 ||

406

yasmāt priyāpriyaviyōgasayōgajanma -
 śōkāgninā sakalayōniṣu dahyamānaḥ |
 duḥkhaṣadhaṃ tadapi duḥkhamataddhiyāhaṃ
 bhūmanbhramāmi vada mē tava dāsyayōgam || 17 ||

407

sō'haṃ priyasya suhṛdaḥ paradēvatāyā
 līlākathāstava nṛsiṃha viriñcagītāḥ |
 añjastitarmyanugṛṇanguṇavipramuktō
 durgāṇi tē padayugālayahaṃsasaṅgaḥ || 18 ||

408

bālasya nēha śaraṇaṃ pitarau nṛsiṃha
 nārtasya cāgadamudanvati majjatō nauḥ |
 taptasya tatpratividhirya ihāñjasēṣṭa -
 stāvad vibhō tanubhṛtāṃ tvadupēkṣitānām || 19 ||

409

yasminyatō yarhi yēna ca yasya yasmād
 yasmai yathā yaduta yastvaparaḥ parō vā |
 bhāvaḥ karōti vikarōti pṛthaksvabhāvaḥ
 sañcōditastadakhilam bhavataḥ svarūpam || 20 ||

410

māyā manaḥ sṛjati karmamayam balīyaḥ
 kālēna cōditaguṇānumatēna puṃsaḥ |
 chandōmayam yadajayārpitaṣōḍaśāram
 saṃsāracakramaja kō'titarēt tvadanyaḥ || 21 ||

411

sa tvam hi nityavijitātmaguṇaḥ svadhāmnā
 kālō vaśīkṛtavisṛjyavisargaśaktiḥ |
 cakrē viśṛṣṭamajayēśvara ṣōḍaśārē
 niṣpīḍyamānamupakarṣa vibhō prapannam || 22 ||

412

drṣṭā mayā divi vibhō'khiladhiṣṇyapānā -
 māyuh śriyō vibhava icchatī yāñjanō'yam |
 yē'smatpituḥ kupitahāsavijṛmbhitabhrū -
 viśphūritēna lulitāḥ sa tu tē nirastaḥ || 23 ||

413

tasmādamūstanubhṛtāmahamāśiṣō jña
 āyuh śriyam vibhavamaindriyamāviriñcyāt |
 nēcchāmi tē vilulitānuruvikramēṇa
 kālātmanōpanaya mām nijabhṛtyapārśvam || 24 ||

414

kuṭrāśiṣaḥ śrutisukhā mṛgaṭṛṣṇirūpāḥ

kvēdaṃ kalēvaramaśēṣarujāṃ virōhaḥ |

nirvidyātē na tu janō yadapīti vidvān

kāmānalaṃ madhulavaiḥ śamayandurāpaiḥ || 25 ||

415

kvāhaṃ rajaḥprabhava īśa tamō'dhikē'smin

jātaḥ surētarakulē kva tavānukampā |

na brahmaṇō na tu bhavasya na vai ramāyā

yanmē'rpitaḥ śirasi padmakaraḥ prasādaḥ || 26 ||

416

naiṣā parāvaramatirbhavatō nanu syā -

jjantōryathā'tmasuhṛdō jagatastathāpi |

saṃsēvayā suratarōriva tē prasādaḥ

sēvānurūpamudayō na parāvaratvam || 27 ||

417

ēvaṃ janaṃ nipatitaṃ prabhavāhikūpē

kāmābhikāmamanu yaḥ prapatanprasaṅgāt |

kṛtvā'tmasāt surarṣiṇā bhagavan grhītaḥ

sō'haṃ kathaṃ nu viṣṛjē tava bhṛtyasēvām || 28 ||

418

matprāṇarakṣaṇamananta piturvadhaśca

manyē svabhṛtyarṣivākyamṛtaṃ vidhātum |

khaḍgaṃ pragṛhya yadavōcadasadvidhitsu -

stvāmīśvarō madaparō'vatu kaṃ harāmi || 29 ||

419

ēkastvamēva jagadētadamuṣya yat tva -

mādyantayōḥ pṛthagavasyasi madhyataśca |

sṛṣṭvā guṇavyatikaraṃ nijamāyayēdaṃ

nānēva tairavasitastadanupraviṣṭaḥ || 30 ||

420

tvam̐ vā idam̐ sadasadīśa bhavām̐statō'nyō
 māyā yadātmaparabuddhiriyam̐ hyapārthā |
 yad yasya janma nidhanam̐ sthitirīkṣaṇam̐ ca
 tad vai tadēva vasukālavadaṣṭitarvōḥ || 31 ||

421

nyasyēdamātmani jagad vilayāmbumadhyē
 śēṣē'tmanā nijasukhānubhavō nirīhaḥ |
 yōgēna mīlitadṛgātmanipītanidra -
 sturyē sthitō na tu tamō na guṇām̐śca yuñkṣē || 32 ||

422

tasyaiva tē vapuridam̐ nijakālaśaktyā
 sañcōditaprakṛtidharmaṇa ātmagūḍham̐ |
 ambhasyanantaśayanād viramatsamādhē -
 rnābhērabhūt svakaṇikāvaṭavanmahābjam̐ || 33 ||

423

tatsambhavaḥ kaviratō'nyadapaśyamāna -
 stvām̐ bījamātmani tataṁ svabahirvicintya |
 nāvindadabdaśatamapsu nimajjamānō
 jātē'ṅkurē kathamu hōpalabhēta bījam̐ || 34 ||

424

sa tvātmayōnirativismita āsthitō'bjam̐
 kālēna tīvratapasā pariśuddhabhāvaḥ |
 tvāmātmanīśa bhuvi gandhamivātisūkṣmam̐
 bhūtēndriyāśayamayē vitataṁ dadarśa || 35 ||

425

ēvam̐ sahasravadanāṅghriśiraḥkarōru -
 nāsāsyakarṇanayanābharaṇāyudhāḍhyaṁ
 māyāmayaṁ sadupalakṣitasannivēśam̐
 dṛṣṭvā mahāpuruṣamāpa mudam̐ viriñcaḥ || 36 ||

426

tasmai bhavānhayaśīrastanuvam ca bibhrad
 vēdadruhāvatibalau madhukaiṭabhākhyau |
 hatvā'nayacchrutigaṇāṃstu rajastamaśca
 sattvam tava priyatamāṃ tanumāmananti || 37 ||

427

itthaṃ nṛtiryagr̥ṣidēvajhaṣāvatārai -
 rlōkān vibhāvayasi haṃsi jagatpratīpān |
 dharmam mahāpuruṣa pāsi yugānuvṛttaṃ
 channaḥ kalau yadabhavastriyugō'tha sa tvam || 38 ||

428

naitanmanastava kathāsu vikuṇṭhanātha
 samprīyatē duritaduṣṭamasādhu tīvram |
 kāmāturaṃ harṣaśōkabhayaiṣaṇārtam
 tasminkatham tava gatiṃ vimṛśāmi dīnaḥ || 39 ||

429

jihvaikatō'cyuta vikarṣati māvitrptā
 śīśnō'nyatastvagudaram śravaṇam kutaścit |
 ghrāṇō'nyataścapaladr̥k kva ca karmaśakti -
 rbahvyaḥ sapatnya iva gēhapatim lunanti || 40 ||

430

ēvam svakarmapatitam bhavavaitaraṇyā -
 manyōnyaajanmamarāṇāśanabhītabhītam |
 paśyañjanam svaparavigrahavairamaitram
 hantēti pāracara pīpṛhi mūḍhamadya || 41 ||

431

kō nvatra tē'khilagurō bhagavanprayāsa
 uttāraṇē'sya bhavasambhavalōpahētōḥ |
 mūḍhēṣu vai mahadanugraha ārtabandhō
 kiṃ tēna tē priyajanānanusevatām naḥ || 42 ||

432

naivōdvijē para duratyayavaitaraṇyā -

stvadviryaḡāyanamahāmṛtamagnacittaḥ |

śōcē tatō vimukhacētasā indriyārtha -

māyāsukhāya bharamudvahatō vimūḍhān || 43 ||

433

prāyēṇa dēva munayaḥ svavimuktikāmā

maunaṃ caranti vijanē na parārthanīṣṭhāḥ |

naitānvihāya kṛpaṇānvimumukṣa ēkō

nānyaṃ tvadasya śaraṇaṃ bhramatō'nupaśyē || 44 ||

434

yanmaithunādi gr̥hamēdhisukhaṃ hi tucchaṃ

kaṇḍūyanēna karayōriva duḥkhaḡduḥkham |

tr̥pyanti nēha kṛpaṇā bahuduḥkhabhājaḥ

kaṇḍūtivanmanasijaṃ viśahēta dhīraḥ || 45 ||

435

maunavrataśrutatapō'dhyayanasvadharma -

vyākhyārahōjapasamādhaya āpavargyāḥ |

prāyaḥ paraṃ puruṣa tē tvajitēndriyāṇāṃ

vārtā bhavantyuta na vātra tu dāmbhikānām || 46 ||

436

rūpē imē sadasatī tava vēdasṛṣṭē

bījāṅkurāviva na cānyadarūpakasya |

yuktāḥ samakṣamubhayatra vicinvatē tvāṃ

yōgēna vahnimiva dāruṣu nānyataḥ syāt || 47 ||

437

tvāṃ vāyuragniravanirviyadambumātrāḥ

prāṇēndriyāṇi hṛdayaṃ cidanugrahaśca |

sarvaṃ tvamēva saguṇō viguṇaśca bhūman

nānyat tvadastyapi manōvacasā niruktam || 48 ||

438

naitē guṇā na guṇinō mahadādayō yē

sarvē manaḥprabhṛtayaḥ sahadēvamartyāḥ |

ādyantavanta urugāya vidanti hi tvā -

mēvaṃ vimṛśya sudhiyō viramanti śabdāt || 49 ||

439

tat tē'rhattama namaḥ stutikarmapūjāḥ

karma smṛtiścaraṇayōḥ śravaṇaṃ kathāyām |

saṃsēvayā tvayi vinēti ṣaḍaṅgayā kiṃ

bhaktiṃ janaḥ paramahaṃsagatau labhēta || 50 ||

440

nārada uvāca

ētāvadvarṇitaguṇō bhaktyā bhaktēna nirguṇaḥ |

prahlādaṃ praṇataṃ prītō yatamanyurabhāṣata || 51 ||

441

śrībhagavānuvāca

prahlāda bhadra bhadraṃ tē prītō'haṃ tē'surōttama |

varam vṛṇīṣvābhimataṃ kāmapūrō'smyahaṃ nṛṇām || 52 ||

442

māmaprīṇata āyusmandarśanaṃ durlabhaṃ hi mē |

dr̥ṣṭvā mām na punarjanturātmānaṃ taptumarhati || 53 ||

443

prīṇanti hyatha mām dhīrāḥ sarvabhāvēna sādhaṇaḥ |

śrēyaskāmā mahābhāgāḥ sarvāsāmāśiṣāṃ patim || 54 ||

444

ēvaṃ pralōbhyamānō'pi varairlōkapralōbhanaiḥ |

ēkāntitvād bhagavati naicchat tānasurōttamaḥ || 55 ||

445

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyām

saptamaskandhē prahlādacaritē bhagavatstavō

nāma navamō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ saptamaskandhē daśamō'dhyāyaḥ ॥

nārada uvāca

*bhaktiyōgasya tat sarvamantarāyatayārbhakaḥ |
manyamānō hṛṣīkēśaṃ smayamāna uvāca ha || 1 ||*

446

prahlāda uvāca

*mā māṃ pralōbhayōtpattyā'saktaṅkāmēṣu tairvaraiḥ |
tatsaṅgabhītō nirviṇṇō mumukṣustvāmupāśritaḥ || 2 ||*

447

*bhṛtyalakṣaṇajijñāsurbhaktaṃ kāmēṣvacōdayat |
bhavān saṃsārabījēṣu hṛdayagranthiṣu prabhō || 3 ||*

448

*nānyathā tē'khilagurō ghaṭēta karuṇātmanaḥ |
yasta āśīṣa āśāstē na sa bhṛtyaḥ sa vai vaṇik || 4 ||*

449

*āśāsānō na vai bhṛtyaḥ svāmīnyāśīṣa ātmanaḥ |
na svāmī bhṛtyataḥ svāmyamicchan yō rāti cāśīṣaḥ || 5 ||*

450

*ahaṃ tvakāmastvadbhaktastvaṃ ca svāmyanapāśrayaḥ |
nānyathēhāvayōrarthō rājasēvakayōriva || 6 ||*

451

*yadi rāsīṣa mē kāmān varāṃstvaṃ varadarṣabha |
kāmānām hṛdyasaṃrōhaṃ bhavatastu vṛṇē varam || 7 ||*

452

<i>indriyāṇi manaḥ prāṇa ātmā dharmō dhṛtirmatiḥ </i>	
<i>hrīḥ śrīstējaḥ smṛtiḥ satyaṃ yasya naśyanti janmanā 8 </i>	453
<i>vimuñcati yadā kāmānmānavō manasi sthitān </i>	
<i>tarhyēva puṇḍarīkākṣa bhagavattvāya kalpatē 9 </i>	454
<i>namō bhagavatē tubhyaṃ puruṣāya mahātmanē </i>	
<i>harayē'dbhutasimhāya brahmaṇē paramātmanē 10 </i>	455
<i>nṛsimha uvāca</i>	
<i>naikāntinō mē mayi jātvihāśiṣa</i>	
<i>āśāsate'mutra ca yē bhavadvidhāḥ </i>	
<i>athāpi manvantaramētadatra</i>	
<i>daityēśvarāṇāmanubhuñkṣva bhōgān 11 </i>	456
<i>kathā madīyā juṣamāṇaḥ priyāstva -</i>	
<i>māvēśya māmātmani santamēkam </i>	
<i>sarvēṣu bhūtēṣvadhiyajñamīśaṃ</i>	
<i>yajasva yōgēna ca karma hinvan 12 </i>	457
<i>bhōgēna puṇyaṃ kuśalēna pāpaṃ</i>	
<i>kalēvaraṃ kālajavēna hitvā </i>	
<i>kīrtiṃ viśuddhāṃ suralōkagītāṃ</i>	
<i>vitāya māmēśyasi muktabandhaḥ 13 </i>	458
<i>ya ētat kīrtayēnmahyaṃ tvayā gītamidam naraḥ </i>	
<i>tvāṃ ca mām ca smarankālē karmabandhātpramucyatē 14 </i>	459

prahlāda uvāca

varam varaya ētat tē varadēśānmahēśvara |

yadanindat pitā mē tvāmaividvāmstēja aiśvaram || 15 ||

460

viddhāmarṣāśayaḥ sākṣāt sarvalōkagurum prabhum |

bhrātrhēti mṛṣādrṣṭistvadbhaktē mayi cāghavān || 16 ||

461

tasmāt pitā mē pūyēta durantād dustarādaghāt |

pūtastē'pāṅgasandrṣṭastadā kṛpaṇavatsala || 17 ||

462

śrībhagavānuvāca

triḥsaptabhiḥ pitā pūtaḥ pitṛbhiḥ saha tē'nagha |

yat sādho'sya grhē jātō bhavānvai kulapāvanaḥ || 18 ||

463

yatra yatra ca madbhaktāḥ praśāntāḥ samadarśinaḥ |

sādhavaḥ samudācārāstē pūyantyapi kīkaṭāḥ || 19 ||

464

sarvātmanā na hiṃsanti bhūtagrāmēṣu kiñcana |

uccāvacēṣu daityēndra madbhāvēna gatasprhāḥ || 20 ||

465

bhavanti puruṣā lōkē madbhaktāstvēmanuvratāḥ |

bhavānmē khalu bhaktānām sarvēśām pratirūpadhrk || 21 ||

466

kuru tvam prētakāryāṇi pituḥ pūtasya sarvaśaḥ |

madaṅgasparśanēnāṅga lōkānyāsyati suprajāḥ || 22 ||

467

pitryam ca sthānamātiṣṭha yathōktaṁ brahmavādibhiḥ |

mayyāvēśya manastāta kuru karmāṇi matparaḥ || 23 ||

468

nārada uvāca

prahlādō'pi tathā cakrē pituryatsāmparāyikam |

yathā'ha bhagavān rājannabhiṣiktō dvijōttamaiḥ || 24 ||

469

prasādasumukhaṃ drṣṭvā brahmā narahariṃ harim |

stutvā vāgbhiḥ pavitrābhiḥ prāha dēvādibhirvṛtaḥ || 25 ||

470

brahmōvāca

dēvadēvākhilādhyakṣa bhūtabhāvana pūrvaja |

diṣṭyā tē nihataḥ pāpō lōkasantāpanō'suraḥ || 26 ||

471

yō'sau labdhavarō mattō na vadhyō mama sṛṣṭibhiḥ |

tapōyōgabaloṇnaddhaḥ samastanigamānahan || 27 ||

472

diṣṭyāsyā tanayaḥ sādhumahābhāgavatō'rbhakaḥ |

tvayā vimōcitō mṛtyōrdisṭyā tvāṃ samitō'dhunā || 28 ||

473

ētaḥ vapustē bhagavandhyāyataḥ prayatātmanaḥ |

sarvatō gōpṭṛ santrāsānmṛtyōrapī jighāṃsataḥ || 29 ||

474

nṛsiṃha uvāca

maivam varō'surāṇām tē pradēyaḥ padmasambhava |

varaḥ krūranisargāṇāmahīnāmamṛtaṃ yathā || 30 ||

475

nārada uvāca

ityuktvā bhagavānrājaṃstatraivāntardadhē hariḥ |

adṛśyaḥ sarvabhūtānām pūjitaḥ paramēṣṭhinā || 31 ||

476

tataḥ sampūjya śīrasā vavandē paramēṣṭhinam |

bhavaṃ prajāpatīndēvānpṛahlādō bhagavatkalāḥ || 32 ||

477

tataḥ kāvyādibhiḥ sārdhaṃ munibhiḥ kamalāśanaḥ daityānāṃ dānavānāṃ ca prahlādamakarōt patim 33	478
pratinandya tatō dēvāḥ prayujya paramāśiṣaḥ svadhāmāni yayū rājanbrahmādyāḥ pratipūjitāḥ 34	479
ēvaṃ tau pārśadau viṣṇōḥ putratvaṃ prāpitau ditēḥ hr̥di sthitēna hariṇā vairabhāvēna tau hatau 35	480
punaśca viprasāpēna rākṣasau tau babhūvatuḥ kumbhakarṇadaśagrīvau hatau tau rāmaṇvikramaiḥ 36	481
śayānau yudhi nirbhinnahr̥dayau rāmasāyakaiḥ taccittau jahaturdēhaṃ yathā prāktanajanmani 37	482
tāvihātha punarjātau śiśupālakarūṣajau harau vairānubandhēna paśyatastē samīyatuḥ 38	483
ēnaḥ pūrvakṛtaṃ yat tad rājānaḥ kṛṣṇavairiṇaḥ jahustvantē tadātmānaḥ kīṭaḥ pēśaskṛtō yathā 39	484
yathā yathā bhagavatō bhaktyā paramayābhidā nr̥pāścaidyādayaḥ sātmyaṃ harēstaccintayā yayuḥ 40	485
ākhyātaṃ sarvamētat tē yanmāṃ tvaṃ paripṛṣṭavān damaghōṣasutādīnāṃ harēḥ sātmyamapi dviṣām 41	486
ēṣā brahmaṇyadēvasya kṛṣṇasya ca mahātmanaḥ avatārakathā puṇyā vadhō yatrādidaityaḥ 42	487
prahlādasyānucaritaṃ mahābhāgavatasya ca bhaktirjñānaṃ viraktiśca yāthātmyaṃ cāsya vai harēḥ 43	488

sargasthityapyayēśasya guṇakarmānuvarṇanam parāvarēṣāṃ sthānānāṃ kālēna vyatyayō mahān 44	489
dharmō bhāgavatānāṃ ca bhagavānyēna gamyatē ākhyānē'sminsamāmnātamādhyātmikamaśēṣataḥ 45	490
ya ētat puṇyamākhyānaṃ viṣṇōrvīryōpabrṃhitam kīrtayēcchraddhayā śrutvā karmaśairvimucyatē 46	491
ētaḥ ya ādipuruṣasya mṛgēndralīlāṃ daityēndrayūthapavadhaṃ prayataḥ paṭhēta daityātmajasya ca satāṃ pravarasya puṇyaṃ śrutvānubhāvamakutōbhayaṃ lōkaṃ 47	492
yūyaṃ nṛlōkē bata bhūribhāgā lōkaṃ punānā munayō'bhiyanti yēṣāṃ grhānāvasatīti sākṣād gūḍhaṃ paraṃ brahma manuṣyalingam 48	493
sa vā ayaṃ brahma mahadvimṛgya - kaivalyanirvāṇasukhānubhūtiḥ priyaḥ suhr̥d vaḥ khalu mātulēya ātmārhaṇīyō vidhikṛd guruśca 49	494
na yasya sākṣād bhavapadmajādibhī rūpaṃ dhiyā vastutayōpavarṇitam maunēna bhaktyōpaśamēna pūjitaḥ prasīdatāmēṣa sa sātvatāṃ patiḥ 50	495

sa ēṣa bhagavān rājanvyatanōd vihatam yaśaḥ purā rudrasya dēvasya mayēnānantamāyinā 51	496
rājōvāca kasmin karmaṇi dēvasya mayō'hañjagadīśituḥ yathā cōpacitā kīrtiḥ kṛṣṇēnānēna kathyatām 52	497
nārada uvāca nirjitā asurā dēvairyudhyanēnōpabrṃhitaiḥ māyinām paramācāryam mayam śaraṇamāyayuh 53	498
sa nirmāya purastisrō haimīraupyāyasīrvibhuḥ durlakṣyāpāyasamyōgā durvitarkyaparicchadāḥ 54	499
tābhistē'surasēnānyō lōkāṃstrīn sēśvarān nrpa smarantō nāśayāñcakruḥ pūrvavairamalakṣitāḥ 55	500
tatastē sēśvarā lōkā upāsādyēśvaram vibhō trāhi nastāvakāndēva vinaṣṭāmstripurālayaiḥ 56	501
athānugṛhya bhagavānmā bhaiṣṭēti surānvibhuḥ śaram dhanuṣi sandhāya purēṣvastram vyamuñcata 57	502
tatō'gnivarṇā iṣava utpētuh sūryamaṇḍalāt yathā mayūkhasandōhā nādrśyanta purō yataḥ 58	503
taiḥ sprṣṭā vyasavaḥ sarvē nipētuh sma puraukasah tānānīya mahāyōgī mayah kūparasē'kṣipat 59	504
siddhāmṛtarasasprṣṭā vajrasārā mahaujasah uttasthurmēghadalanā vaidyutā iva vahnayah 60	505

vilōkya bhagnasaṅkalpaṃ vīmanaskaṃ vṛṣadhvajam tadāyaṃ bhagavānviṣṇustatrōpāyamakalpayat 61	506
vatsa āsīttadā brahmā svayaṃ viṣṇurayaṃ hi gauḥ praviśya tripuraṃ kālē rasakūpāmṛtaṃ papau 62	507
tē'surā hyapi paśyantō na nyaṣēdhanvimōhitāḥ tad vijñāya mahāyōgī rasapālānidaṃ jagau 63	508
svayaṃ viśōkaḥ śōkārtānsmarandaivagatiṃ ca tām dēvō'surō narō'nyō vā nēśvarō'stīha kaścana 64	509
ātmanō'nyasya vā diṣṭaṃ daivēnāpōhituṃ dvayōḥ athāsau śaktibhiḥ svābhiḥ śambhōḥ prādhānikaṃ vyadhāt 65	510
dharmajñānaviraktyṛddhitapōvidyākriyādibhiḥ rathaṃ sūtaṃ dhvajaṃ vāhāndhanurvarma śarādi yat 66	511
sannaddhō rathamāsthāya śaraṃ dhanurupādādē śaraṃ dhanuṣi sandhāya muhūrtē'bhijitīśvaraḥ 67	512
dadāha tēna durbhēdyā harō'tha tripurō nṛpa divi dundubhayō nēdurvimānaśatasaṅkulāḥ 68	513
dēvarṣipitṛsiddhēśā jayēti kusumōtkaraiḥ avākirañjagurhr̥ṣṭā nanṛtuścāpsarōgaṇāḥ 69	514
ēvaṃ dagdhvā purastisrō bhagavānpurahā nṛpa brahmādibhiḥ stūyamānaḥ svadhāma pratyapadyata 70	515
ēvaṃvidhānyasya harēḥ svamāyayā viḍambamānasya nṛlōkamātmanaḥ	

vīryāṇi gītānyrṣibhirjagadgurō -

rlōkān punānānyaparaṃ vadāmi kim || 71 ||

516

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
saptamaskandhē yudhiṣṭhiranāradasaṃvādē tripuravijayō
nāma daśamō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ saptamaskandhē ēkādaśō'dhyāyaḥ ॥

śrīśuka uvāca

śrutvēhitam sādhusabhāsabhājitaṃ

mahattamāgranya urukramātmanaḥ ।

yudhiṣṭhirō daityapatērmudā yutaḥ

papraccha bhūyastanayaṃ svayambhuvaḥ ॥ 1 ॥

517

yudhiṣṭhira uvāca

bhagavañchrōtumicchāmi nṛṇāṃ dharmam sanātanam ।

varṇāśramācārayutaṃ yat pumānvindatē param ॥ 2 ॥

518

bhavānprajāpatēḥ sākṣādātmajaḥ paramēṣṭhinaḥ ।

sutānāṃ sammatō brahmaṃstapōyōgasamādhibhiḥ ॥ 3 ॥

519

nārāyaṇaparā viprā dharmam guhyam param viduḥ ।

karuṇāḥ sādhaveḥ śāntāstvadvidhā na tathāparē ॥ 4 ॥

520

nārada uvāca

natvā bhagavatē'jāya lōkānāṃ dharmahētavē ।

vakṣyē sanātanam dharmam nārāyaṇamukhācchrutam ॥ 5 ॥

521

yō'vatīryātmanōṃ'sēna dākṣāyaṇyāṃ tu dharmataḥ ।

lōkānāṃ svastayē'dhyāstē tapō badarikāśramē ॥ 6 ॥

522

<i>dharmamūlaṃ hi bhagavānsarvavēdamayō hariḥ </i> <i>smṛtaṃ ca tadvidāṃ rājanyēna cātmā prasīdati 7 </i>	523
<i>satyaṃ dayā tapaḥ śaucaṃ titikṣēkṣā śamō damaḥ </i> <i>ahiṃsā brahmacaryaṃ ca tyāgaḥ svādhyāya ārjavam 8 </i>	524
<i>santōṣaḥ samadṛk sēvā grāmyēhōparamaḥ śanaiḥ </i> <i>nṛṇāṃ viparyayēhēkṣā maunamātmavimarśanam 9 </i>	525
<i>annādyādēḥ saṃvibhāgō bhūtēbhyaśca yathārhataḥ </i> <i>tēṣvātmadēvatābuddhiḥ sutarāṃ nṛṣu pāṇḍava 10 </i>	526
<i>śravaṇaṃ kīrtanaṃ cāśya smaraṇaṃ mahatāṃ gatēḥ </i> <i>sēvējyāvanatirdāśyaṃ sakhyamātmamasamarpaṇam 11 </i>	527
<i>nṛṇāmayaṃ parō dharmāḥ sarvēśāṃ samudāhṛtaḥ </i> <i>triṃśallakṣaṇavānrājansarvātmā yēna tuṣyati 12 </i>	528
<i>saṃskārā yadavicchinnaḥ sa dvijō'jō jagāda yam </i> <i>ījyādhyayanadānāni vihitāni dvijanmanām </i> <i>janmakarmāvadātānāṃ kriyāścāśramacōditāḥ 13 </i>	529
<i>viprasyādhyayanādīni ṣaḍanyasyāpratigrahaḥ </i> <i>rājñō vṛttiḥ prajāgōpturaviprād vā karādibhiḥ 14 </i>	530
<i>vaiśyastu vārtāvṛttiśca nityaṃ brahmakulānugaḥ </i> <i>śūdrasya dvijaśuśrūṣā vṛttiśca svāminō bhavēt 15 </i>	531
<i>vārtā vicitrā śālīnayāyāvaraśilōñchanam </i> <i>vipravṛttiścaturdhēyaṃ śrēyasī cōttarōttarā 16 </i>	532

<i>jaghanyō nōttamāṃ vṛttimanāpadi bhajēnnaraḥ </i> <i>ṛtē rājanyamāpatsu sarvēśāmapī sarvaśaḥ 17 </i>	533
<i>ṛtāmṛtābhyāṃ jīvēta mṛtēna pramṛtēna vā </i> <i>satyānṛtābhyāṃ jīvēta na śvavṛttyā kathañcana 18 </i>	534
<i>ṛtamuñchaśīlaṃ prōktamamṛtaṃ yadayācitam </i> <i>mṛtaṃ tu nityayācñā syāt pramṛtaṃ karṣaṇaṃ smṛtaṃ 19 </i>	535
<i>satyānṛtaṃ tu vāñijyaṃ śvavṛttirnīcasēvanam </i> <i>varjayēt tāṃ sadā viprō rājanyaśca jugupsitām </i> <i>sarvavēdamayō vipraḥ sarvadēvamayō nṛpaḥ 20 </i>	536
<i>śamō damastapaḥ śaucaṃ santōṣaḥ kṣāntirārjavam </i> <i>jñānaṃ dayācyutātmatvaṃ satyaṃ ca brahmalakṣaṇam 21 </i>	537
<i>śauryaṃ vīryaṃ dhṛtistējastyāga ātmajayaḥ kṣamā </i> <i>brahmaṇyatā prasādaśca rakṣā ca kṣatralakṣaṇam 22 </i>	538
<i>dēvagurvacyutē bhaktistrivargaparipōṣaṇam </i> <i>āstikyamudyaṃ nityaṃ naipuṇyaṃ vaiśyalakṣaṇam 23 </i>	539
<i>śūdrasya sannatiḥ śaucaṃ sēvā svāminyamāyayā </i> <i>amantrayajñō hyastēyaṃ satyaṃ goviprarakṣaṇam 24 </i>	540
<i>strīṇāṃ ca patidēvānāṃ tacchuśrūṣānukūlatā </i> <i>tadbandhuṣvanuvṛttiśca nityaṃ tadvratadhāraṇam 25 </i>	541
<i>sammārjanōpalēpābhyāṃ grhamaṇḍalavartanaiḥ </i> <i>svayaṃ ca maṇḍitā nityaṃ parimṛṣṭaparicchadā 26 </i>	542

kāmairuccāvacaiḥ sādhvī praśrayēṇa damēna ca |
vākyaiḥ satyaiḥ priyaiḥ prēmṇā kālē kālē bhajēt patim || 27 || 543

santuṣṭālōlupā dakṣā dharmajñā priyasatyavāk |
apramattā śuciḥ snigdhā patiṃ tvapatitaṃ bhajēt || 28 || 544

yā patiṃ haribhāvēna bhajēcchrīva tatparā |
haryātmanā harērlōkē patyā śrīva mōdatē || 29 || 545

vṛttiḥ saṅkarajātīnāṃ tattatkulakṛtā bhavēt |
acaurāṇāmapāpānāmantyajāntē'vasāyinām || 30 || 546

prāyaḥ svabhāvavihitō nṛṇāṃ dharmō yugē yugē |
vēdadṛgbhiḥ smṛtō rājanprētya cēha ca śarmakṛt || 31 || 547

vṛttyā svabhāvakṛtayā vartamānaḥ svakarmakṛt |
hitvā svabhāvajaṃ karma śanairnirguṇatāmiyāt || 32 || 548

upyamānaṃ muhuḥ kṣētraṃ svayaṃ nirvīryatāmiyāt |
na kalpatē punaḥ sūtyai uptaṃ bījaṃ ca naśyati || 33 || 549

ēvaṃ kāmāśayaṃ cittam kāmānāmatisevayā |
virajyēta yathā rājannāgnivat kāmabindubhiḥ || 34 || 550

yasya yallakṣaṇaṃ prōktaṃ puṃsō varṇābhivyañjakam |
yadanyatrāpi dṛśyēta tattēnaiva vinirdiśēt || 35 || 551

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
saptamaskandhē yudhiṣṭhiranāradasaṃvādē sadācāranirṇayō
nāma ēkādaśō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ saptamaskandhē dvādaśō'dhyāyaḥ ॥

nārada uvāca

brahmacārī gurukulē vasandāntō gurōrhitam |

ācarandāsavannīcō gurau sudṛḍhasauhrdaḥ || 1 ||

552

sāyaṃ prātarupāsīta gurvagnyarkasurōttamān |

ubhē sandhyē ca yataṇvāg japanbrahma samāhitaḥ || 2 ||

553

chandāṃsyadhīyīta gurōrāhūtaścēt suyantritaḥ |

upakramē'vasānē ca caraṇau śīrasā namēt || 3 ||

554

mēkhalājinavāsāṃsi jaṭādaṇḍakamaṇḍalūn |

bibhṛyādupavītaṃ ca darbhapāṇiryathōditam || 4 ||

555

sāyaṃ prātaścārēdbhaikṣaṃ guravē tannivēdayēt |

bhuñjīta yadyanuñātō nō cēdupavasēt kvacit || 5 ||

556

suśīlō mitabhug dakṣaḥ śraddadhānō jitēndriyaḥ |

yāṇvadarthaṃ vyavaharēt strīṣu strīnirjitēṣu ca || 6 ||

557

varjayēt pramadāgāthāmagrhassthō bṛhadvrataḥ |

indriyāṇi pramāthīni harantyapi yatērmanaḥ || 7 ||

558

kēśaprasādhanōnmardasnapanābhyañjanādikam gurustrībhīryuvatibhiḥ kārāyēnnātmanō yuvā 8	559
nanvagniḥ pramadā nāma ghṛtakumbhasamaḥ pumān sutāmapī rahō jahyādanyadā yāvadarthakṛt 9	560
kalpayitvā'tmanā yāvadābhāsamidamīśvaraḥ dvaitam tāvanna viramēt tatō hyasya viparyayaḥ 10	561
ētat sarvaṃ gr̥hasthasya samāmnātaṃ yatērapī guruvṛttirvikalpēna gr̥hasthasyartugāmināḥ 11	562
añjanābhyañjanōnmardastryavalēkhāmiṣaṃ madhu sraggandhalēpālāṅkāramstyajēyuryē dhṛtavratāḥ 12	563
uṣitvaivaṃ gurukulē dvijō'dhītyāvabudhya ca trayīm sāṅgōpaniṣadaṃ yāvadārthaṃ yathābalam 13	564
dattvā varamanujñātō gurōḥ kāmāṃ yadīśvaraḥ gr̥haṃ vanaṃ vā praviśēt pravrajēt tatra vā vasēt 14	565
agnau gurāvātmani ca sarvabhūteṣvadhōkṣajam bhūtaiḥ svadhāmabhiḥ paśyēdapraviṣṭaṃ praviṣṭavat 15	566
ēvaṃvidhō brahmacārī vānaprasthō yatirgrhī caranviditavijñānaḥ paraṃ brahmādhigacchati 16	567
vānaprasthasya vakṣyāmi niyamānmunisammatān yānātiṣṭhan munirgacchēdṛṣilōkamihāñjasā 17	568
na kṛṣṭapacyamaśnīyādakṛṣṭaṃ cāpyakālataḥ agnipakvamathāmaṃ vā arkapakvamutāharēt 18	569

vanyaiścarupurōḍāśān nirvapēt kālacōditān labdhē navē navē'nnādyē purāṇaṃ tu parityajēt 19	570
agniyarthamēva śaraṇamuṭajam vādrīkandarām śrayēta himavāyvagnivarṣārkatapaṣāṭ svayam 20	571
kēśarōmanakhaśmaśrumalāni jaṭilō dadhat kamaṇḍalvajinē daṇḍavalkalāgniparicchadān 21	572
carēd vanē dvādaśābdānaṣṭau vā caturō munīḥ dvāvēkaṃ vā yathā buddhirna vipadyēta kṛcchrataḥ 22	573
yadākalpaḥ svakriyāyām vyādhibhirjarayāthavā ānvīkṣikyām vā vidyāyām kuryādanaśanādīkam 23	574
ātmanyagnīn samārōpya sannyasyāhammamātmamātām kāraṇēṣu nyasēt samyak saṅghātaṃ tu yathārghataḥ 24	575
khē khāni vāyau niḥśvāsāṃstējasyūṣmāṇamātmavān apsvasṛkṣlēṣmapūyāni kṣitau śēṣaṃ yathōdbhavam 25	576
vācamagnau savaktavyāmīndrē śilpaṃ karāvapi padāni gatyā vayasi ratyōpasthaṃ prajāpatau 26	577
mṛtyau pāyauṃ visargaṃ ca yathāsthānaṃ vinirdiśēt dikṣu śrōtraṃ sanādēna sparśamadhyātmani tvacam 27	578
rūpāṇi cakṣuṣā rājan jyōtiṣyabhinivēśayēt apsu pracētasā jihvām ghrēyairghrāṇaṃ kṣitau nyasēt 28	579

manō manōrathaiścandrē buddhiṃ bōdhyaiḥ kavau parē |
 karmāṇyadhyātmanā rudrē yadahammamatākriyā |
 sattvēna cittaṃ kṣētrajñē guṇairvaikārikaṃ parē || 29 || 580

apsu kṣitimapō jyōtiṣyadō vāyau nabhasyamum |
 kūṭasthē tacca mahati tadavyaktē'kṣarē ca tat || 30 || 581

ityakṣaratayā'tmānaṃ cinmātramavaśēṣitam |
 jñātvādvayō'tha viramēd dagdhayōnirivānalaḥ || 31 || 582

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
 saptamaskandhē yudhiṣṭhīranāradasaṃvādē sadācāranirṇayō nāma
 dvādaśō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ saptamaskandhē trayōdaśō'dhyāyaḥ ॥

nārada uvāca

kalpastvēvaṃ parivrajya dēhamātrāvaśēṣitaḥ |

grāmaikarātravidhinā nirapēkṣaścarēnmahīm || 1 ||

583

bibhṛyād yadyasau vāsaḥ kaupīnācchādanaṃ param |

tyaktaṃ na daṇḍaliṅgādēranyat kiñcidanāpadi || 2 ||

584

ēka ēva carēd bhikṣurātmārāmō'napāśrayaḥ |

sarvabhūtasuhr̥cchāntō nārāyaṇaparāyaṇaḥ || 3 ||

585

paśyēdātmanyadō viśvaṃ parē sadasatō'vyayē |

ātmānaṃ ca paraṃ brahma sarvatra sadasanmayē || 4 ||

586

suptaprabōdhayōḥ sandhāvātmanō gatimātmadr̥k |

paśyanbandhaṃ ca mōkṣaṃ ca māyāmātraṃ na vastutaḥ || 5 ||

587

nābhinandēd dhruvaṃ mṛtyumadhruvaṃ vāsya jīvitam |

kālaṃ paraṃ pratikṣēta bhūtānāṃ prabhavāpyayam || 6 ||

588

nāsacchāstrēṣu sajjēta nōpajīvēta jīvikām |

vādavādāmstyajēt tarkānpakṣaṃ kaṃ ca na saṃśrayēt || 7 ||

589

na śiṣyānanubadhnīta granthānnaivābhyasēd bahūn na vyākhyāmupayuñjīta nārambhānārabhēt kvacit 8	590
na yatērāśramah prāyō dharmahēturmahātmanaḥ śāntasya samacittasya bibhṛyāduta vā tyajēt 9	591
avyaktaliṅgō vyaktārthō manīṣyunmattabālavat kavirmūkavadātmānaṃ sa dṛṣṭyā darśayēnnṛṇām 10	592
atrāpyudāharantīmamitihāsaṃ purātanam prahlādasya ca saṃvādaṃ munērājagarasya ca 11	593
taṃ śayānaṃ dharōpasthē kāvēryāṃ sahyasānuni rajasvalaistanūdēśairnigūḍhāmalatējasam 12	594
dadarśa lōkānvicaran lōkatattvavivitsayā vṛtō'mātyaiḥ katipayaiḥ prahlādō bhagavatpriyaḥ 13	595
karmaṇā'kṛtibhirvācā liṅgairvarṇāśramādibhiḥ na vidanti janā yaṃ vai sō'sāviti na vēti ca 14	596
taṃ natvābhyarcya vidhivat pādayōḥ śirasā sprśan vivitsuridamaprākṣīnmahābhāgavatō'suraḥ 15	597
bibharṣi kāyaṃ pīvānaṃ sōdyamō bhōgavānyathā vittaṃ caivōdyamavatāṃ bhōgō vittavatāmiha bhōgināṃ khalu dēhō'yaṃ pīvā bhavati nānyathā 16	598
na tē śayānasya nirudyamasya brahman nu hārthō yata ēva bhōgaḥ	

abhōginō'yaṃ tava vipra dēhaḥ

pīvā yatastadvada naḥ kṣamaṃ cēt || 17 ||

599

kaviḥ kalpō nipuṇadṛk citrapriyakathaḥ samaḥ |

lōkasya kurvataḥ karma śēṣē tadvīkṣitāpi vā || 18 ||

600

nārada uvāca

sa itthaṃ daityapatinā paripṛṣṭō mahāmuniḥ |

smayamānastamabhyāha tadvāgamṛtayantritaḥ || 19 ||

601

brāhmaṇa uvāca

vēdēdamasuraśrēṣṭha bhavān nanvāryasammataḥ |

īhōparamayōrnṛṇāṃ padānyadhyātmacakṣuṣā || 20 ||

602

yasya nārāyaṇō dēvō bhagavānhṛdgataḥ sadā |

bhaktyā kēvalayājñānaṃ dhunōti dhvāntamarkavat || 21 ||

603

athāpi brūmahē praśnāṃstava rājanyathāśrutam |

sambhāvanīyō hi bhavānātmanaḥ śuddhimicchatām || 22 ||

604

tṛṣṇayā bhavavāhinyā yōgyaiḥ kāmairapūrayā |

karmāṇi kāryamāṇō'haṃ nānāyōniṣu yōjitaḥ || 23 ||

605

yadṛcchayā lōkamimaṃ prāpitaḥ karmabhirbhraman |

svargāpavargayōrdvāraṃ tiraścāṃ punarasya ca || 24 ||

606

atrāpi dampatīnāṃ ca sukhāyānyāpanuttayē |

karmāṇi kurvatām dṛṣṭvā nivṛttō'smi viparyayam || 25 ||

607

sukhamasyātmanō rūpaṃ sarvēhōparatistanaḥ |

manaḥsaṃsparśajān dṛṣṭvā bhōgānsvapsyāmi saṃviśan || 26 ||

608

ityētaḍātmanaḥ svārthaṃ santaṃ vismṛtya vai pumān vicitrāmasati dvaitē ghōrāmāpnōti saṃsṛtim 27	609
jalaṃ tadudbhavaiśchannaṃ hitvājñō jalakāmyayā mṛgaṭṛṣṇāmupādhāvēd yathānyatrārthadr̥k svataḥ 28	610
dēhādibhirdaivatantrairātmanaḥ sukhamīhataḥ duḥkhātyayaṃ cānīśasya kriyā mōghāḥ kṛtāḥ kṛtāḥ 29	611
ādhyātmikādibhirduḥkhairavimuktasya karhicit martyasya kṛcchrōpanatairarthaiḥ kāmāiḥ kriyēta kim 30	612
paśyāmi dhanināṃ klēśaṃ lubdhānāmajitātmanām bhayādalabdhanidrāṇāṃ sarvatō'bhiviśaṅkinām 31	613
rājataścaurataḥ śatrōḥ svajanātpaśupakṣitaḥ arthibhyaḥ kālataḥ svasmānnityaṃ prāṇārthavadbhayaṃ 32	614
śōkamōhabhayakrōdharāgaklaibyaśramādayaḥ yanmūlāḥ syurnṛṇāṃ jahyāt spṛhāṃ prāṇārthayōrbudhaḥ 33	615
madhukāramahāsarṇpau lōkē'sminnō gurūttamau vairāgyaṃ paritōṣaṃ ca prāptā yacchikṣayā vyaṃ 34	616
virāgaḥ sarvakāmēbhyaḥ śikṣitō mē madhuvratāt kṛcchrāptaṃ madhuvad vittaṃ hatvāpyanyō harētpatim 35	617
anīhaḥ parituṣṭātmā yaḍṛcchōpanatādaham nō cēcchayē bahvahāni mahāhiriva sattvavān 36	618
kvacidalpaṃ kvacid bhūri bhuñjē'nnam svādvāsvādu vā kvacid bhūriguṇōpētaṃ guṇahīnamuta kvacit 37	619

śraddhayōpahṛtaṃ kvāpi kadācinmānavarjitam bhuñjē bhuktvātha kasmimścīd divā naktam yadṛcchayā 38	620
kṣaumaṃ dukūlamajinaṃ cīraṃ valkalamēva vā vasē'nyadapi samprāptaṃ diṣṭabhuk tuṣṭadhīraham 39	621
kvacicchayē dharōpasthē tṛṇaparnāśmabhasmasu kvacit prāsādaparyāṅkē kaśīpau vā parēcchayā 40	622
kvacit snātō'nuliptāṅgaḥ suvāsāḥ sragvyalaṅkṛtaḥ rathēbhāśvaiscarē kvāpi digvāsā grahavad vibhō 41	623
nāhaṃ nindē na ca staumi svabhāvaviṣamaṃ janam ētēṣāṃ śrēya āśāsē utaikātmyaṃ mahātmani 42	624
vikalpaṃ juhuyāccittau tāṃ manasyarthavibhramē manō vaikārikē hutvā tanmāyāyāṃ juhōtyanu 43	625
ātmānubhūtau tāṃ māyāṃ juhuyāt satyadṛṇmuniḥ tatō nirīhō viramēt svānubhūtyā'tmani sthitaḥ 44	626
svātmavṛttaṃ mayētthaṃ tē suguptamapi varṇitam vyapētaṃ lōkaśāstrābhyāṃ bhavān hi bhagavatparaḥ 45	627
nārada uvāca dharmam pāramahaṃsyam vai munēḥ śrutvāsuresvaraḥ pūjayitvā tataḥ prīta āmantrya prayayau gṛham 46	628

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
saptamaskandhē yudhiṣṭhiranāradasaṃvādē yatidharmē
trayōdaśō'dhyāyaḥ ||

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ saptamaskandhē caturdaśō'dhyāyaḥ ॥

yudhiṣṭhira uvāca

gr̥hastha ētāṃ padavīm vidhinā yēna cāñjasā |
yāti dēvaṛṣē brūhi mādr̥śō gr̥hamūḍhadhīḥ || 1 ||

629

nārada uvāca

gr̥hēṣvavasthitō rājankriyāḥ kurvangr̥hōcitāḥ |
vāsudēvārpaṇam sākṣādupāsita mahāmunīn || 2 ||

630

śṛṇvanbhagavatō'bhīkṣṇamavatāarakathāmṛtam |
śraddadhānō yathākālamupaśāntajanāvr̥taḥ || 3 ||

631

satsaṅgācchanakaiḥ saṅgamātmajāyātmaajādiṣu |
vimucyēnmucyamānēṣu svayaṃ svapnavadutthitaḥ || 4 ||

632

yāvadarthamupāsīnō dēhē gēhē ca paṇḍitaḥ |
viraktō raktavat tatra nṛlōkē naratāṃ nayasēt || 5 ||

633

jñātayaḥ pitarau putrā bhrātaraḥ suhr̥dō'parē |
yad vadanti yadicchanti cānumōdēta nirmamaḥ || 6 ||

634

divyaṃ bhaumaṃ cāntarīkṣaṃ vittamacyutanirmitam |
tat sarvamupabhuñjāna ētat kuryāt svatō budhaḥ || 7 ||

635

- yāvad bhriyēta jaṭharam tāvāt svatvaṃ hi dēhinām |
adhikaṃ yō'bhimanyēta sa stēnō daṇḍamarhati || 8 || 636
- mṛgōṣṭrakharamarkākhusarīsrpkhagamakṣikāḥ |
ātmanaḥ putravat paśyēttairēṣāmantaram kiyat || 9 || 637
- trivargaṃ nātikṛcchrēṇa bhajēta gṛhamēdhyapi |
yathādēśaṃ yathākālaṃ yāvaddaivōpapāditam || 10 || 638
- āśvāghāntē'vasāyibhyaḥ kāmānsaṃvibhajēd yathā |
apyēkāmātmanō dārāṃ nṛṇāṃ svatvagrahō yataḥ || 11 || 639
- jahyād yadarthē svaprāṇānhanyād vā pītaram gurum |
tasyāṃ svatvaṃ striyāṃ jahyād yastēna hyajitō jitaḥ || 12 || 640
- kṛmiviḍbhasmaniṣṭhāntaṃ kvēdaṃ tucchaṃ kalēvaram |
kva tadīyaratirbhāryā kvāyamātmā nabhaśchadiḥ || 13 || 641
- siddhairyajñāvaśiṣṭārthaiḥ kalpayēd vṛttimātmanaḥ |
śēṣē svatvaṃ tyajanprājñāḥ padavīm mahatāmiyāt || 14 || 642
- dēvānṛṣīn nṛbhūtāni pitṛnātmānamanvaham |
svavṛttyāgatavittēna yajēta puruṣaṃ pṛthak || 15 || 643
- yarhyātmanō'dhikārādyāḥ sarvāḥ syuryajñasampadaḥ |
vaitānikēna vidhinā agnihōtrādinā yajēt || 16 || 644
- na hyagnimukhatō'yaṃ vai bhagavānsarvayajñabhuk |
ijyēta haviṣā rājanyathā vipramukhē hutaiḥ || 17 || 645
- tasmād brāhmaṇadēvēṣu martyādiṣu yathārhataḥ |
taistaiḥ kāmairyajasvainam kṣētrajñam brāhmaṇānanu || 18 || 646

<i>kuryādāparapakṣīyaṃ māsi prauṣṭhapadē dvijaḥ </i> <i>śrāddhaṃ pitrōryathāvittaṃ tadbandhūnāṃ ca vittavān 19 </i>	647
<i>ayanē viṣuvē kuryād vyatīpātē dinakṣayē </i> <i>candrādityōparāgē ca dvādaśīśravaṇēṣu ca 20 </i>	648
<i>ṛṭīyāyāṃ śuklapakṣē navamyāmatha kārtikē </i> <i>cataśṣvapyasṭakāsu hēmantē śīśirē tathā 21 </i>	649
<i>māghē ca sitasaptamyāṃ maghārākāsamāgamē </i> <i>rākayā cānumatyā vā māsarkṣāṇi yutānyapi 22 </i>	650
<i>dvādaśyāmanurādhā syācchravaṇastisra uttarāḥ </i> <i>tisṛṣvēcādaśī vā'su janmarkṣaśrōṇayōgayuk 23 </i>	651
<i>ta ētē śrēyasah kālā nṛṇāṃ śrēyōvivardhanāḥ </i> <i>kuryāt sarvātmanaitēṣu śrēyō'mōghaṃ tadāyuṣaḥ 24 </i>	652
<i>ēṣu snānaṃ japō hōmō vrataṃ dēvadvijārcanam </i> <i>pitṛdēvaṇṛbhūtēbhyō yad dattaṃ taddhyanaśvaram 25 </i>	653
<i>saṃskārakālō jāyāyā apatyasyātmanastathā </i> <i>prētasamsthā mṛtāhaśca karmaṇyabhyudayē nṛpa 26 </i>	654
<i>atha dēśānpravakṣyāmi dharmādiśrēya āvahan </i> <i>sa vai puṇyatamō dēśaḥ satpātraṃ yatra labhyatē 27 </i>	655
<i>bimbaṃ bhagavatō yatra sarvamētaccarācaram </i> <i>yatra ha brāhmaṇakulaṃ tapōvidyādayānvitam 28 </i>	656
<i>yatra yatra harērarcā sa dēśaḥ śrēyasāṃ padam </i> <i>yatra gaṅgādayō nadyaḥ purāṇēṣu ca viśrutāḥ 29 </i>	657

<i>sarāṃsi puṣkarādīni kṣētrāṇyārḥāśritānyuta </i> <i>kurukṣētram gayaśiraḥ prayāgaḥ pulahāśramah 30 </i>	658
<i>naimiṣam phālgunam sētuḥ prabhāsō'tha kuśasthalī </i> <i>vārāṇasī madhupurī pampā bindusarastathā 31 </i>	659
<i>nārāyaṇāśramō nandā sītārāmāśramādayaḥ </i> <i>sarvē kulācalā rājanmahēndramalayādayaḥ 32 </i>	660
<i>ētē puṇyatamā dēśā harērarcāśritāśca yē </i> <i>ētāndēśān niṣēvēta śrēyaskāmō hyabhīkṣṇaśaḥ </i> <i>dharmō hyatrēhitaḥ puṃsām sahasrādhiphalōdayaḥ 33 </i>	661
<i>pātram tvatra niruktaṃ vai kavibhiḥ pātravittamaiḥ </i> <i>harirēvaika urvīśa yanmayam vai carācaram 34 </i>	662
<i>dēvarṣyarhatsu vai satsu tatra brahmātmajādiṣu </i> <i>rājanyadagrapūjāyām mataḥ pātratayācyutaḥ 35 </i>	663
<i>jīvarāśibhirākīrṇa āṇḍakōśāṅghripō mahān </i> <i>tanmūlatvādacyutējyā sarvajīvātmatarpaṇam 36 </i>	664
<i>purāṇyanēna sṛṣṭāni nṛtiryagṛṣidēvatāḥ </i> <i>śētē jīvēna rūpēṇa purēṣu puruṣō hyasau 37 </i>	665
<i>tēṣvēṣu bhagavān rājamstāratamyēna vartatē </i> <i>tasmāt pātram hi puruṣō yāvānātmā yathēyatē 38 </i>	666
<i>drṣṭvā tēṣām mithō nṛṇāmavajñānātmatām nṛpa </i> <i>trētādiṣu harērarcā kriyāyai kavibhiḥ kṛtā 39 </i>	667

tatō'rcāyāṃ harim̐ kēcit saṃśraddhāya saparyayā |

upāsata upāstāpi nārthadā puruṣadviṣām || 40 ||

668

puruṣēṣvapi rājēndra supātraṃ brāhmaṇaṃ viduḥ |

tapasā vidyayā tuṣṭyā dhattē vēdaṃ harēstanum || 41 ||

669

nanvasya brāhmaṇā rājankṛṣṇasya jagadātmanaḥ |

punantaḥ pādarajasā trilōkīm daivataṃ mahat || 42 ||

670

*|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ
saptamaskandhē sadācāranirṇayō nāma caturdaśō'dhyāyaḥ ||*

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya
śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ saptamaskandhē pañcadaśō'dhyāyaḥ ॥

nārada uvāca

*karmaniṣṭhā dvijāḥ kēcit tapōniṣṭhā nṛpāparē |
svādhyāyē'nyē pravacanē yē kēcijjñānayōgayōḥ || 1 ||* 671

*jñānaniṣṭhāya dēyāni kavyānyānantyamicchatā |
daivē ca tadabhāvē syāditarēbhyō yathārhataḥ || 2 ||* 672

*dvau daivē pitṛkāryē trīnēkaikamubhayatra vā |
bhōjayēt susamṛddhō'pi śrāddhē kuryānna vistaram || 3 ||* 673

*dēśakālōcitaśraddhādravyapātrārhaṇāni ca |
samyag bhavanti naitāni vistarāt svajanārpaṇāt || 4 ||* 674

*dēśē kālē ca samprāptē munyannaṃ haridaivatam |
śraddhayā vidhivat pātrē nyastaṃ kāmadhugakṣayam || 5 ||* 675

*dēvarṣipitṛbhūtēbhya ātmanē svajanāya ca |
annaṃ samvibhajanpaśyēt sarvaṃ tat puruṣātmakam || 6 ||* 676

*na dadyādāmiṣaṃ śrāddhē na cādyād dharmatattvavit |
munyannaiḥ syātparā prītiryathā na paśuhiṃsayā || 7 ||* 677

<i>naitādrśaḥ parō dharmō nṛṇāṃ saddharmamicchatām </i> <i>nyāsō daṇḍasya bhūtēṣu manōvākkāyajasya yaḥ 8 </i>	678
<i>ēkē karmamayānyajñān jñāninō yajñavittamāḥ </i> <i>ātmasaṃyamanē'nīhā juhvati jñānadīpitē 9 </i>	679
<i>dravyayajñairyakṣyamāṇaṃ drṣṭvā bhūtāni bibhyati </i> <i>ēṣa mākaruṇō hanyādatajjñō hyasutrḥ dhruvam 10 </i>	680
<i>tasmād daivōpapaṇṇēna munyannēnāpi dharmavit </i> <i>santuṣṭō'harahaḥ kuryānnityanaimittikīḥ kriyāḥ 11 </i>	681
<i>vidharmaḥ paradharmaśca ābhāsa upamā chalaḥ </i> <i>adharmaśākhāḥ pañcēmā dharmajñō'dharmavat tyajēt 12 </i>	682
<i>dharmabādhō vidharmaḥ syāt paradharmō'nyacōditaḥ </i> <i>upadharmastu pākhaṇḍō dambhō vā śabdabhicchalaḥ 13 </i>	683
<i>yastvicchayā kṛtaḥ pumbhirābhāsō hyāśramātpṛthak </i> <i>svabhāvavihitō dharmāḥ kasya nēṣṭaḥ praśāntayē 14 </i>	684
<i>dharmārthamapi nēhēta yātrārthaṃ vādhanō dhanam </i> <i>anīhānīhamānasya mahāhēriva vṛttidā 15 </i>	685
<i>santuṣṭasya nirīhasya svātmārāmasya yat sukham </i> <i>kutastat kāmaloḇhēna dhāvatō'rthēhayā diśaḥ 16 </i>	686
<i>sadā santuṣṭamanasaḥ sarvāḥ sukhamayā diśaḥ </i> <i>śarkarākaṇṭakādibhyō yathōpānatpadaḥ śivam 17 </i>	687
<i>santuṣṭaḥ kēna vā rājanna vartētāpi vāriṇā </i> <i>aupasthyajaihvyaḥ kārpaṇyād gṛhapālāyatē janaḥ 18 </i>	688

asantuṣṭasya viprasya tējō vidyā tapō yaśaḥ |
sravantīndriyalaulyēna jñānaṃ caivāvakīryatē || 19 || 689

kāmasyāntaṃ ca kṣuttr̥dbhyāṃ krōdhasyaitatphalodayāt |
janō yāti na lōbhasya jītvā bhuktvā diśō bhuvah || 20 || 690

paṇḍitā bahavō rājanbahujñāḥ saṃśayacchidaḥ |
sadasaspatayō'pyēkē asantōṣāt patantyadhaḥ || 21 || 691

asaṅkalpāj Jayēt kāmam krōdham kāmavivarjanāt |
arthānarthēkṣayā lōbham bhayam tattvāvamarsanāt || 22 || 692

ānvīkṣikyā śōkamōhau dambham mahadupāsayā |
yōgāntarāyān maunēna hiṃsām kāyādyanīhayā || 23 || 693

kṛpayā bhūtajam duḥkham daivam jahyāt samādhinā |
ātmajam yōgavīryēṇa nidrām sattvaniṣēvayā || 24 || 694

rajastamaśca sattvēna sattvam cōpaśamēna ca |
ētat sarvam gurau bhaktyā puruṣō hyaṅjasā jayēt || 25 || 695

yasya sākṣād bhagavati jñānadīpapradē gurau |
martyāsaddhīḥ śrutam tasya sarvam kuñjaraśaucavat || 26 || 696

ēṣa vai bhagavānsākṣāt pradhānapuruṣēśvaraḥ |
yōgēśvarairvimṛgyāṅghrirlōkō yaṃ manyatē naram || 27 || 697

ṣaḍvargasamyamaikāntāḥ sarvā niyamacōdanāḥ |
tadantā yadi nō yōgānāvahēyuh śramāvahāḥ || 28 || 698

yathā vārtādayō hyarthā yōgasyārtham na bibhrati |
anarthāya bhavēyustē pūrtamiṣṭam tathāsataḥ || 29 || 699

yaścittavijayē yattaḥ syānniḥsaṅgō'parigrahaḥ ēkō viviktaśaraṇō bhikṣurbhikṣāmitāśanaḥ 30	700
dēśē śucau samē rājansaṁsthāpyāsanamātmanaḥ sthiraṁ samaṁ sukhaṁ tasminnāsītarjvaṅga ōmiti 31	701
prāṇāpānau sannirudhyāt pūrakumbhakarēcakaiḥ yāvanmanastyajēt kāmān svanāsāgranirīkṣaṇaḥ 32	702
yatō yatō niḥsarati manaḥ kāmahataṁ bhramat tatastata upāhṛtya hṛdi rundhyācchanairbudhaḥ 33	703
ēvamabhyasyataścittaṁ kālēnālpīyasā yatēḥ anīsaṁ tasya nirvāṇaṁ yātyanindhanavahnivat 34	704
kāmādibhiranāviddhaṁ praśāntākhilavṛtti yat cittaṁ brahmasukhasprṣṭaṁ naivōttiṣṭhēta karhicit 35	705
yaḥ pravrajya gṛhāt pūrvaṁ trivargāvapanāt punaḥ yadi sēvēta tānbhikṣuḥ sa vai vāntāśyapatrapaḥ 36	706
yaiḥ svadēhaḥ smṛtō nātmā martyō viṭkṛmibhasmasāt ta ēnamātmasātkṛtvā ślāghayanti hyasattamāḥ 37	707
gṛhasthasya kriyātyāgō vratatyāgō vaṭōrapi tapasvinō grāmasēvā bhikṣōrindriyalōlatā 38	708
āśramāpasadā hyētē khalvāśramaviḍambakāḥ dēvamāyāvīmūḍhāṁstānupēkṣētānukampayā 39	709
ātmānaṁ cēd vijānīyāt paraṁ jñānadhutāśayaḥ kimicchankasya vā hētōrdēhaṁ puṣṇāti lampaṭaḥ 40	710

āhuḥ śarīraṃ rathamindriyāṇi

hayānabhīṣūn mana indriyēśam |

vartmāni mātrā dhiṣaṇāṃ ca sūtaṃ

sattvaṃ brhad bandhuraṃ īśasṛṣṭam || 41 ||

711

akṣaṃ daśaprāṇamadharmadharmau

cakrē'bhimānaṃ rathinaṃ ca jīvaṃ |

dhanurhi tasya praṇavaṃ paṭhanti

śaraṃ tu jīvaṃ paramēva lakṣyaṃ || 42 ||

712

rāgō dvēṣaśca lōbhaśca śōkamōhau bhayaṃ madaḥ |

mānō'vamānō'sūyā ca māyā hiṃsā ca matsaraḥ || 43 ||

713

rajaḥ pramādaḥ kṣunnidrā śatravastvēvamādayaḥ |

rajastamaḥ prakṛtayaḥ sattvapraṇāyayaḥ kvacit || 44 ||

714

yāvannṛkāyarathamātmavaśōpakalpaṃ

dhattē gariṣṭhacaraṇārcanayā niśātaṃ |

jñānāsimacyutabalō dadhadastaśatruḥ

svārājyatuṣṭa upaśānta idaṃ vijahyāt || 45 ||

715

nō cēt pramattamasadindriyavājisūtā

nītvōtpathaṃ viṣayadasyuṣu nikṣipanti |

tē dasyavaḥ sahayasūtamamuṃ tamō'ndhē

saṃsāraḥ kupa urumṛtyubhayē kṣipanti || 46 ||

716

pravṛttaṃ ca nivṛttaṃ ca dvividhaṃ karma vaidikaṃ |

āvartēta pravṛttēna nivṛttēnāśnutē'mṛtaṃ || 47 ||

717

hiṃsraṃ dravyamayam kāmyamagnihōtrādyasāntidam darśaśca pūrṇamāsaśca cāturmāsyam paśuḥ sutaḥ 48	718
ētadiṣṭam pravṛttākhyam hutam prahutamēva ca pūrtaṃ surālayārāmakūpājīvyādilakṣaṇam 49	719
dravyasūkṣmavipākaśca dhūmō rātrirapakṣayaḥ ayanam dakṣiṇam sōmō darśa oṣadhivīrudhaḥ 50	720
annam rēta iti kṣmēśa pitryānam punarbhavaḥ ēkaikaśyēnānupūrvam bhūtvā bhūtvēha jāyatē 51	721
niṣēkādiśmaśānāntaiḥ saṃskāraiḥ saṃskṛtō dvijaḥ indriyēṣu kriyāyajñān jñānadīpēṣu juhvati 52	722
indriyāṇi manasyūrmau vāci vaikārikam manaḥ vācam varṇasamāmnāyē tamōṅkārē svarē n yasēt ōṅkāram bindau nādē taṃ taṃ tu prāṇē mahatyamum 53	723
agniḥ sūryō divā prāhṇaḥ śuklō rākōttaram svarāt viśvaśca taijasaḥ prājñasturya ātmā samanvayāt 54	724
dēvayānamidaṃ prāhurbhūtvā bhūtvānupūrvaśaḥ ātmayājyupaśāntātmā hyātmasthō na nivartatē 55	725
ya ētē pitṛdēvānāmayanē vēdanirmitē śāstrēṇa cakṣuṣā vēda janasthō'pi na muhyati 56	726
ādāvantē janānāṃ sad bahirantaḥ parāvaram jñānam jñēyam vacō vācyam tamō jyōtistvayam svayam 57	727

ābādhito'pi hyābhāsō yathā vastutayā smṛtaḥ durghaṭatvādaindriyakaṃ tadvadarthavikalpitam 58	728
kṣityādīnāmihārthānāṃ chāyā na katamāpi hi na saṅghātō vikārō'pi na pṛthannānvitō mṛṣā 59	729
dhātavo'vayavitvācca tanmātrāvayavairvinā na syurhyasatyavayavinyasannavayavō'ntataḥ 60	730
syāt sādṛśyabhramastāvad vikalpē sati vastunaḥ jāgratsvāpau yathā svapnē tathā vidhiniṣēdhatā 61	731
bhāvādvaitaṃ kriyādvaitaṃ dravyādvaitaṃ tathā'tmanaḥ vartayansvānubhūtyēha trīnsvapnāndhunutē muniḥ 62	732
kāryakāraṇavastvaikyamarśanaṃ paṭatantuvat avastutvād vikalpasya bhāvādvaitaṃ taducyatē 63	733
yad brahmaṇi parē sākṣāt sarvakarmasamarpaṇam manōvāktanubhiḥ pārtha kriyādvaitaṃ taducyatē 64	734
ātmajāyāsutādīnāmanyēṣāṃ sarvadēhinām yat svārthakāmayōraikyaṃ dravyādvaitaṃ taducyatē 65	735
yad yasya vāniṣiddhaṃ syād yēna yatra yatō nṛpa sa tēnēhēta kāryāṇi narō nānyairanāpadi 66	736
ētairanyaiśca vēdōktairvartamānaḥ svakarmabhiḥ grhē'pyasya gatiṃ yāyād rājaṃstadbhaktibhānnaraḥ 67	737
yathā hi yūyaṃ nṛpadēva dustyajā - dāpadgaṇāduttaratātmanaḥ prabhōḥ	

yatpādapaṅkēruhasēvayā bhavā -

nahārṣīnnirjitadiggajaḥ kratūn || 68 ||

738

ahaṃ purābhavaṃ kaścid gandharva upabarhaṇaḥ |

nāmnātītē mahākalpē gandharvāṇāṃ susammataḥ || 69 ||

739

rūpapēśalamādhuryasaugandhyapriyadarśanaḥ |

strīṇāṃ priyatamō nityaṃ mattastu purulampaṭaḥ || 70 ||

740

ēkadā dēvasatrē tu gandharvāpsarasāṃ gaṇāḥ |

upahūtā viśvasṛgbhirharigāthōpagāyanē || 71 ||

741

ahaṃ ca gāyaṃstadvidvān strībhiḥ parivṛtō gataḥ |

jñātvā viśvasṛjastanmē hēlanaṃ śēpurōjasā |

yāhi tvaṃ sūdratāmāśu naṣṭaśrīḥ kṛtahēlanaḥ || 72 ||

742

tāvaddāsyāmahaṃ jajñē tatrāpi brahmavādinām |

śuśrūṣayānuṣaṅgēṇa prāptō'haṃ brahmaputratām || 73 ||

743

dharmastē gṛhamēdhīyō varṇitaḥ pāpanāśanaḥ |

gṛhasthō yēna padavīmañjasā nyāsināmiyāt || 74 ||

744

yūyaṃ nṛlōkē bata bhūribhāgā

lōkaṃ punānā munayō'bhiyanti |

yēṣāṃ gṛhānāvasatīti sākṣā -

dgūḍhaṃ paraṃ brahma manuṣyaliṅgam || 75 ||

745

sa vā ayaṃ brahma mahadvimṛgyaṃ

kaivalyanirvāṇasukhānubhūtiḥ |

priyaḥ suhr̥d vaḥ khalu mātulēya

ātmārhaṇīyō vidhikṛd guruśca || 76 ||

746

na yasya sākṣādbhavapadmajādibhī

rūpaṃ dhiyā vastutayōpavarṇitam |

maunēna bhaktyōpaśamēna pūjitaḥ

prasīdatāmēṣa sa sātvatām patiḥ || 77 ||

747

śrīśuka uvāca

iti dēvarṣiṇā prōktaṃ niśamya bharatarṣabhaḥ |

pūjayāmāsa suprītaḥ kṛṣṇaṃ ca prēmavihvalaḥ || 78 ||

748

kṛṣṇapārthāvupāmantrya pūjitaḥ prayayau muniḥ |

śrutvā kṛṣṇaṃ paraṃ brahma pārthaḥ paramavismitaḥ || 79 ||

749

iti dākṣāyaṇīnāṃ tē prthagvaṃśāḥ prakīrtitāḥ |

dēvāsuraṃ manuṣyādyā lōkā yatra carācarāḥ || 80 ||

750

|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē vaiyāsikyāmaṣṭādaśasāhasryāṃ

pāramahaṃsyāṃ saṃhitāyāṃ saptamaskandhē prahlādānucaritē

yudhiṣṭhīranāradasaṃvādē sadācāranirṇayō nāma pañcadaśō'dhyāyaḥ ||